

stuk **872** (2010-2011) – Nr. 23
ingediend op 19 april 2011 (2010-2011)

Hoorzitting

met het oog op het duiden
van de problematiek vanuit het werkveld,
met de heer Lieven Vandenberghe,
transitiemanager Intersectorale Toegangspoort,
de heer Patrick Bedert, afdelingshoofd
afdeling Beleidsontwikkeling van
het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,
en dr. Sarah Van Grieken, OPZ Geel

Verslag

namens de Commissie Jeugdzorg
uitgebracht door de dames Marijke Dillen,
Mieke Vogels en Katrien Schryvers

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Else De Wachter.

Vaste leden:

de dames Kathleen Helsen, Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heer Felix Strackx, mevrouw Gerda Van Steenberge;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borgh;
de heer John Crombez, mevrouw Else De Wachter;
de dames Vera Celis, Danielle Godderis-T'Jonck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de heren Tom Dehaene, Jan Durnez, de dames Cindy Franssen, Sabine Poleyn;
de heren Chris Janssens, Erik Tack, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
de dames Yamila Idrissi, Güler Turan;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
de heer Boudewijn Bouckaert;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Stukken in het dossier:

872 (2010-2011) – Nr. 1 t.e.m. 22: Verslagen over hoorzitting

INHOUD

I. Uiteenzetting door de heren Patrick Bedert, afdelingshoofd afdeling Beleidsontwikkeling en Lieven Vandenberghe, transitie-manager Intersectorale Toegangspoort van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin...	4
1. Plattegrond voor integrale jeugdhulp.....	4
2. Van plattegrond naar centrumplan.....	6
3. De brede instap	7
4. De intersectorale toegangspoort.....	9
5. Gemandateerde voorzieningen, hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie	11
6. Crisisjeugdhulp.....	12
7. Knelpunt dossiers.....	12
8. Jongvolwassenen	12
9. Perspectieven	13
II. Vragen van de leden	13
III. Uiteenzetting door dr. Sarah Van Grieken, psychiater in het OPZ Geel	24
1. Stijgende nood in jeugdzorg	25
2. Enkele casussen	25
3. Verklaringen voor de stijgende instroom	26
4. Beleidsvoorstellen.....	28
IV. Vragen van de leden	29
Gebruikte afkortingen	35
Bijlagen:	
Bijlage 1: Presentatie van de heren Patrick Bedert en Lieven Vandenberghe.....	37
Bijlage 2: Presentatie van dr. Sarah Van Grieken.....	49

Op voorstel van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid heeft het Vlaams Parlement beslist een themadebat te houden over jeugdzorg. Daartoe werd de Commissie Jeugdzorg opgericht. Deze commissie ad hoc gaat op zoek:

- (1) naar maatschappelijke verklaringen voor de voortdurend stijgende instroom van kinderen en jongeren in de (bijzondere) jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg, en
- (2) naar beleidsvoorstellen op korte, middellange en lange termijn die de voortdurend stijgende instroom moeten tegengaan. Belangrijk daarbij is dat die beleidsvoorstellen niet uitsluitend geïmplementeerd dienen te worden binnen het beleidsdomein Welzijn, maar bijvoorbeeld ook binnen de beleidsdomeinen Jeugd, Sport, Onderwijs of Cultuur.

Op 16 februari 2011 hield de Commissie een hoorzitting met het oog op het duiden van de problematiek vanuit het werkveld, met de heer Lieven Vandenberghe, transitie-manager Intersectorale Toegangspoort, de heer Patrick Bedert, afdelingshoofd afdeling Beleidsontwikkeling van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en dr. Sarah Van Grieken, van het OPZ Geel.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEREN PATRICK BEDERT, AFDELINGSHOOFD AFDELING BELEIDSONTWIKKELING EN LIEVEN VANDENBERGHE, TRANSITIEMANAGER INTERSECTORALE TOEGANGSPOORT VAN HET DEPARTEMENT WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

De heer Patrick Bedert: Ik zal proberen om in samenspraak met Lieven Vandenberghe, de transitie-manager Intersectorale Toegangspoort, in te gaan op de stand van zaken van de integrale jeugdhulp en de intersectorale toegangspoort en ook te zeggen welk perspectief we daarvoor zien. Dat is geen gemakkelijke opdracht omdat integrale jeugdhulp intussen al een zekere geschiedenis kent. Het aanknopingspunt is 1999, maar daar ga ik niet blijven bij stilstaan.

1. Plattegrond voor integrale jeugdhulp

In de maatschappelijke beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg (*Parl. St.* VI. Parl. 1998-99, nr. 1354/1) is werk gemaakt van een plattegrond voor een hertekende jeugdhulp. Het was de bedoeling om de verkokering, het sleutelwoord in de maatschappelijke beleidsnota, weg te werken.

De plattegrond van een meer geïntegreerde integrale jeugdhulp is dus niet uit de lucht komen vallen. In de periode 2001-2004 is er een pilootfase geweest waarin men in drie regio's – de stad Antwerpen, de provincie Limburg en de regio Gent-Meetjesland – uitgetest heeft hoe de jeugdhulp meer geïntegreerd zou kunnen werken. Het sluitstuk van die pilootfase was 7 mei 2004, de dag waarop twee decreten – het decreet betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp – zijn goedgekeurd.

Ik ga niet dieper in op het laatste decreet. Ik vermeld het alleen omdat het in de discussies vaak vergeten wordt, terwijl het toch de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp versterkt en verzekert. Er is de voorbije jaren ook heel wat weg afgelegd, niet alleen door engagementen van de overheid, maar ook door tal van voorzieningen en door alle sectoren die betrokken zijn bij integrale jeugdhulp. Op een studiedag op 19 november 2010 is nog gebleken dat het decreet echt wel een omslag heeft betekend in het benaderen van cliënten, van minderjarigen, van jongeren door de voorzieningen.

Vandaag gaat het uiteraard over het decreet Integrale Jeugdhulp zelf. Ik heb inleidend gezegd dat er werk is gemaakt van een plattegrond als sluitstuk van een pilootfase. Ik heb een overzicht gemaakt van wat in het decreet van 2004 met betrekking tot de integrale jeugdhulp staat. U ziet meteen dat het geen eenvoudig decreet is. In die plattegrond zijn er heel veel verschillende wegen en richtingen aangegeven. Ik overloop ze nu snel omdat ik op de meeste straks nog dieper inga.

Een eerste richting was om te moduleren. Laat ons het aanbod van de verschillende voorzieningen en hulpverleners in een gemeenschappelijke taal beschrijven als voorwaarde voor een goed begrip van en tussen elkaar. Laat ons ook het onderscheid herdefiniëren, het onderscheid tussen rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Laat ons achter de poort enkel datgene plaatsen wat achter de poort een plaats moet hebben, namelijk dat wat zo ingrijpend is aan engagementen en inzet van de overheid en voor de cliënt. Laat ons ook de voorzieningen samenbrengen in netwerken, net om die schotten te overbruggen, in netwerken crisisjeugdhulp, rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Laat ons tussen het nieuwe onderscheid een intersectorale toegangspoort installeren. Laat ons intersectoraal nagaan of we gericht kunnen indiceren en toewijzen zodat de meest ingrijpende hulp terechtkomt bij diegenen die er het meeste nood aan hebben en ook enkel bij diegenen die er nood aan hebben. Laat ons werk maken van een uniforme registratiemethodiek. Dat was een zeer terechte verwachting in 2004.

Dat laatste is een punt waarop we, om het onomwonden te formuleren, onze tanden hebben stukgebeten. Er wordt in de verschillende sectoren veel geregistreerd. Indien we geaggregeerde gegevens willen verkrijgen, merken we echter dat we appels met citroenen moeten vergelijken. De gemeenschappelijke omgang met die registratie is geen evidente zaak. Gezien de omvang van de uitdaging, is er niet meteen een perspectief om dat in zijn geheel aan te pakken.

Niet zo lang geleden heeft de heer Hermans voor het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een verkennende studie naar de verschillende registratiesystemen gevoerd. Eigenlijk komt het erop neer dat hij op het einde zijn handen in de lucht heeft gegooid. Er is volgens hem eigenlijk geen beginnen aan. De diversiteit tussen wat wordt geregistreerd, wat onder die registraties precies wordt verstaan en de technische infrastructuur op basis waarvan wordt geregistreerd, is zo groot dat het in zijn geheel nauwelijks te hanteren, te beheren of te beheersen valt.

Wat de trajectbegeleiding betreft, is het decreet vrij beperkt. Het decreet stelt enkel dat een trajectbegeleiding moet worden geïnstalleerd. Dit is uiteindelijk geen persoon geworden. Er is wel aan de trajectbegeleiding gewerkt. Ik kom hier later nog op terug.

Er is ook veel aan de beleidsafstemming gewerkt. Om de schotten te doorbreken, is besloten de mensen in overlegstructuren samen te brengen. Op die manier is het mogelijk geworden aan een gezamenlijke, sectoroverschrijdende beleidsplanning te werken. Ik heb het dan onder meer over de regionale stuurgroepen die in elke regio of provincie mensen uit verschillende sectoren samenbrengen om op maat van de regionale noden bepaalde zaken te initiëren. Het gaat ook om de Adviesraad voor de Integrale Jeugdhulp, een adviesraad voor heel Vlaanderen waarin alle betrokkenen, met inbegrip van de gebruikers, een plaats hebben om het beleid te adviseren en de dialoog te voeren.

Een andere overlegstructuur is het Managementcomité Integrale Jeugdhulp, waarin de leidende ambtenaren van de zes betrokken agentschappen zetelen. Ze moeten gezamenlijk de integrale jeugdhulp ten uitvoer brengen. Ik heb het voorrecht gehad de bijeenkomsten van het Managementcomité Integrale Jeugdhulp vanaf de eerste vergadering te kunnen volgen. In 2004 was het geen evidentie de leidende ambtenaren van zes verschillende agentschappen samen aan een project te laten werken. Als ik kijk naar de manier waarop ze nu samenwerken, kan ik enkel besluiten dat er veel vooruitgang is geboekt. Dat betekent uiteraard niet dat alle problemen zijn opgelost. De werkzaamheden van deze commissie hebben dit in de loop van de voorbije weken aangetoond. Ik kom hier later nog op terug.

De plattegrond in het decreet maakt tevens melding van een rapport over de gerechtelijke hulp. Dat rapport, dat in 2005 tot stand is gekomen, heeft in dit verband een aantal perspectieven uitgetekend.

Ondertussen is langs wegen die niet in het decreet staan vermeld, werk gemaakt van specifieke regionale projecten. Die wegen, die uiteindelijk deel van de plattegrond uitmaken, hebben het mogelijk gemaakt de regio's op het niveau van de eigen netwerken zelf keuzes te laten maken in verband met de remediëring van tekorten en de benutting van opportuniteiten.

De knelpuntdossiers zijn hier al aan bod gekomen. Die naam is ongelukkig gekozen en werkt in feite stigmatiserend. Dat is bijna een secundair effect van de weg die de integrale jeugdhulp heeft afgelegd. Wanneer grote sectoroverschrijdende noden worden gesignaleerd, zoals met betrekking tot jongvolwassenen kan gebeuren, wordt naar de integrale jeugdhulp gekeken om daar op intersectoraal vlak een mouw aan te passen.

Iedereen kan in een oogopslag zien dat de plattegrond in het decreet van 7 mei 2004 een brede scope heeft. Daar zijn veel actoren bij betrokken. Er is tegelijkertijd op diverse niveaus werk gemaakt van de ontschotting. We kunnen hier nu op terugblikken en zien dat tegelijkertijd veel op de sporen is gezet. Velen vragen zich af waar het bos en de bomen heen zijn. Wat is nu de integrale jeugdhulp?

Langs de verschillende lijnen valt een verschil in voortgang, effecten en resultaten vast te stellen. Het is dan ook heel moeilijk over de integrale jeugdhulp te spreken. De integrale jeugdhulp heeft immers veel gezichten.

2. Van plattegrond naar centrumplan

Ik zal me nu op het centrum van de plattegrond focussen. De voorbije jaren hebben we vanuit de breedte een distillaat gekregen dat zich als een centrumplan tot een grote plattegrond verhoudt. Het decreet bevat veel elementen, maar de plattegrond vat de essentie in al zijn eenvoud. Die eenvoud is natuurlijk bedrieglijk. De consistentie van het beeld is evenwel redelijk eenvoudig.

Het gaat in de eerste plaats om de cliënt. Op zich is dit al een probleem. Ik heb het hier vooral over de integrale jeugdhulp. Deze commissie bekommert zich echter vooral om de vraag over de instroom. Het lijkt me in deze context een goede keuze als eerste element de brede instap naar voren te schuiven. Ik kom daarop terug.

Wanneer een cliënt nood heeft aan jeugdhulp, lijkt het ons belangrijk dat hij die gemakkelijk, gepast en snel vindt. Vandaar de brede instap op de eerste lijn via de CAW's, Kind en Gezin of de CLB's. Dan moet hij snel en zo kort als mogelijk geholpen worden in netwerken rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Die zullen na de installatie van de toegangspoort niet meer zijn wat ze vandaag zijn, maar ze zullen ook elementen van het VAPH en van Jongerenwelzijn bevatten, twee sectoren die nu achter de poort zitten. Hulpverlening die het best snel wordt ingezet, komt op 1 januari 2014, en sommige deelaspecten nu al, voor de poort.

Diagnostiek is in die netwerken een sleutelwoord om sneller gepaste hulp te bieden en om ook, maar enkel wanneer dat echt nodig is, de vormen die achter de poort zitten – dat zijn de meest ingrijpende vormen – intersectoraal te kunnen toewijzen op basis van een indicatiestelling in een autonome toegangspoort aan de cliënten die daar nood aan hebben. Dat mag niet louter sectoraal gebeuren. Achter de toegangspoort zitten het AJW maar ook de ckg's. Ongetwijfeld zijn er modules die vandaag in een ckg worden aangeboden, maar die nauwelijks verschillen van het aanbod van sommige voorzieningen van het AJW.

Het is de vraag – de beslissingen zijn immers nog niet genomen – of heel langdurige, zware psychiatrische behandelingen voor minderjarigen voor of achter de poort moeten zitten. In ieder geval is het de bedoeling om met de intersectorale toegangspoort vanaf 1 januari 2014 achter die poort enkel dat te installeren dat heel ingrijpend is voor de cliënt en als

engagement van de overheid. Het is de bedoeling om een systeem te krijgen dat de jongeren die er echt nood aan hebben, erheen leidt.

Ondertussen is het heel belangrijk dat we doorheen het hele pad, maar ook in individuele situaties, voortdurend oog hebben voor de continuïteit en de coördinatie van de hulp. Ondanks de inspanningen van de voorbije jaren blijkt het nog steeds heel moeilijk om die continuïteit te verzekeren en om, wanneer verschillende hulpverleners bij één cliënt betrokken zijn, de krachten te bundelen. Het is daarop dat we moeten inzetten. Uiteraard moeten we heel snel kunnen reageren wanneer er zich crisissen voordoen.

Ik kom tot de Bureaus Maatschappelijke Noodzaak. Wanneer we de poort van Jongerenwelzijn, namelijk het comité, opheffen, mogen we niet vergeten dat daarin het belangrijke ‘aanklampend werken’ bij de consulenten zat. Vanaf 1 januari 2014 willen we die ondersteuning in situaties waarin de psychische en fysieke integriteit van een minderjarige in het geding komt, ontkokerd en intersectoraal een plaats geven. Daardoor moeten Bureaus Maatschappelijke Noodzaak in het algemeen, en wellicht ook de vertrouwenscentra kindermishandeling – want kindermishandeling is zo goed als altijd gekoppeld aan een problematiek van fysieke of psychische integriteit van de minderjarige – bereikbaar en aanspreekbaar zijn voor elke hulpverlener die met de vraag zit of het maatschappelijk noodzakelijk is dat wordt opgetreden. Dat mag niet enkel het geval zijn binnen de lijn van het AJW zoals vandaag het geval is.

3. De brede instap

Ik zoom in op het centrumplan, rekening houdend met de bekommernissen van deze commissie. Ik kom zo bij de brede instap. Ook wij hebben niet het definitieve antwoord op de vraag hoe het komt dat de instroom toeneemt. Op de vragen hoe, waar en wanneer de instroom toeneemt, zijn genuanceerde antwoorden geboden. De situatie is complex. Er zijn maatschappelijke en sociale factoren, er is de verbeterde diagnostiek en er is de manier waarop men naar hulpverlening kijkt. Het is essentieel dat we voor het geval iemand dan toch instroomt in de hulpverlening, zo snel mogelijk, maar ook op elk moment, hoe ver men ook in de jeugdhulp is ingestroomd, draaideuren installeren. Ik gebruik dit woord bewust, omdat het veelal een negatieve connotatie heeft: draaideurjongeren worden van hulpverlener naar hulpverlener versluisd en komen van de regen in de drop. Het is de uitdaging om verschillende draaideuren te installeren met de bedoeling dat men weer uit de hulpverlening kan geraken, of dat men op zijn minst van residentiële hulp naar ambulante, mobiele hulp kan overstappen. Bij het vaststellen van een toename van de instroom is het essentieel om daar heel snel op in te zetten. Ik geef toe dat dit ook ondergesneeuwd is geraakt door een integrale jeugdhulp die jarenlang heel breed tegelijkertijd op verschillende elementen heeft ingezet.

Brede instap betekent een cliënt onthalen, hopelijk snel de vraag verhelderen om dan meteen, als er geen hulp nodig is of als dat volstaat, een duw in de rug te geven van het gezin, de context van de cliënt. Als het wel nodig is, dan moeten we gericht doorverwijzen. Als de cliënt niet direct op de juiste plaats terechtkomt, moet de tweede plaats de juiste zijn. Indien nodig kunnen we dan kortdurende hulp aanbieden. Dit heb ik letterlijk overgenomen uit het decreet Integrale Jeugdhulp. Dit haal ik niet aan om een gunstig beeld te schetsen, het staat letterlijk in het decreet.

Er is de voorbije jaren aan gewerkt met vallen en opstaan en met veel fouten. We hebben gearzeld in onze aanpak. We hebben een tijd bottom-up gewerkt. We zagen toen dat er in 25 netwerken een ongelooflijke diversiteit tot leven kwam. We hebben dat wat bijgestuurd. We hebben prioriteiten gelegd. We hebben daarover vaak niet duidelijk genoeg gecommuniceerd. Maar er is in elk geval werk gemaakt van gemeenschappelijke kwaliteitseisen met betrekking tot de brede instap.

Dat betekent concreet dat er een zelfevaluatie-instrument is waarmee netwerken aan de slag kunnen om te zien of ze inderdaad voor het onthaal en de vraagverheldering die eerste draaideur zijn. Want dat is in essentie waar het op neerkomt. We hebben geïnvesteerd in vaardigheidstraining voor onthaalmedewerkers. We hebben verwijsafspraken gemaakt. Er is zelfs een verwijsbrief. Dat is helemaal niet vanzelf gegaan. Dat was een gevecht tussen netwerken, tussen sectoren. Als een verpleegkundige van Kind en Gezin in een netwerk aan de slag gaat met kwaliteitseisen voor een goed onthaal, en die worden door een andere verpleegkundige in een ander netwerk in een andere provincie net iets anders ingevuld, dan moet je vaststellen dat je met integrale jeugdhulp voortdurend in een spanningsveld zit tussen sectoren, netwerken, regio's en tussen een Vlaamse aansturing en een bottom-upvraag om op maat van de regionale netwerkspecifieke situatie jeugdhulp vorm te kunnen geven.

Er is in de netwerken voor rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp een in mijn ogen formidabele oefening gebeurd, voortbouwend op de modulering. Er werd op netwerkniveau een analyse gemaakt van de tekorten met betrekking tot de brede instap. Daaruit werden een aantal beleidsadviezen gedistilleerd die tot een beleidsverandering hebben geleid. De beleidskeuze werd gemaakt om stapsgewijs te investeren. In 2011 was dat, denk ik, 9,8 voltijdsequivalenten voor het algemeen welzijnswerk. We hebben ook geïnvesteerd in een regionaal budget voor bekendmaking. Ik herinner mij een rapport van twee of drie jaar geleden van het Kinderrechtencommissariaat. Het gaf aan dat jongeren die jeugdhulp zoeken, er onvoldoende vinden. Wij hebben netwerken de gelegenheid gegeven om het aanbod intersectoraal bekend te maken op de manier die zij verkozen. Ook dat is zelfs al herhaaldelijk in zo goed als alle netwerken in Vlaanderen gebeurd.

Er is met betrekking tot de brede instap ongetwijfeld een zoekproces geweest. Er werden een aantal stenen verlegd waardoor de stroom van de jeugdhulp enigszins werd verlegd. Maar we zijn er nog lang niet.

Met betrekking tot de modulering en het onderscheid herinner ik me zeer goed de discussies van 2005 en 2006. Toen zaten we met de verschillende sectoren samen om het aanbod te moduleren. Eigenlijk is de finaliteit van de moduleringsoefening in eerste instantie het verwerven van een zicht op het aanbod. Dat kan gelaagd geïnterpreteerd worden. Ik heb vastgesteld dat de moduleringsoefening van 2005-2006 in sectoren en in de voorzieningen zelf de ogen heeft geopend voor waar men op welke manier mee bezig was. Het was een oefening die noopte tot het expliciteren van wie waarmee bezig was.

Als we dat zien, dan is de tweede doelstelling dat we daar flexibel mee omgaan. We mogen cliënten niet opnieuw vastpinnen op één module. Op dit moment bepaalt nog geen enkele module een cliënttraject. Ik had gisteren op een vergadering over thuisloosheid een enorme déjà vu. Een onderzoeker bracht verslag uit over een moduleringsoefening. Samen met de CAW's en de OCMW's had hij onderzocht wie wat doet in verband met thuisloosheid. Na een kakofonisch gesprek bereikte men over een twaalfstal typemodules een consensus. Dat was waaraan men werkte, dat vormde de basis om onderling het gesprek aan te gaan over wie en waarop en op welke manier er moest worden ingezet. Dat was en is nog steeds de finaliteit van die typemodules.

Ook gisteren zat ik in een andere vergadering waar zich een discussie ontspon over persoonsgebonden budgetten. Modules zijn echt wel niet het middel om de flexibiliteit die hoort bij die nieuwe trend, die zich de komende jaren ongetwijfeld zal doorzetten, mogelijk te maken, werd gezegd. Ik denk dat net het omgekeerde waar is. Als je cliënten responsabiliseert en de middelen geeft om zelf hulp in te kopen, zal daar natuurlijk op een bepaald ogenblik een eenheid van hulp tegenover moeten staan. Dan is een typemodule, een eenheid van hulp, veel hanteerbaarder, veel flexibeler inzetbaar dan wanneer je bij een voorziening met een globaal aanbod terechtkomt. De modulering en de moduleringsoefening hebben dus op zijn minst een gelaagde relevantie.

Het aanbod vertalen naar modules heeft in ieder geval een informatief aspect. Ik weet dat de databank modulering en de jeugdhulpwijzer te weinig worden gebruikt. In de communicatie daarover hebben we steken laten vallen. Wat is bijvoorbeeld het verschil tussen de jeugdhulpwijzer en de sociale kaart van de provincie? Ondertussen verwijzen ze toch al naar elkaar. In elk geval is de informatie over het aanbod door de modulering explicieter zichtbaar geworden.

De moduleringsoefening heeft ook conceptueel tot een omslag geleid. Als de ckg's een nieuwe regelgeving aan het ontwerpen of het voorbereiden zijn die gestoeld is op een modulaair opgebouwd aanbod, dan heeft dat daar mee te maken. Als we samen zitten met de ckg's en de bijzondere jeugdzorg om na te gaan hoe we de residentiële opvang van de allerkleinsten, ook met oog voor pleegzorg, het best aanpakken, dan kom je ongetwijfeld in een wereld van gemoduleerd aanbod terecht. In de nota over de pedagogische differentiatie in de gemeenschapsinstellingen duikt de notie modulaair werken in de gemeenschapsinstelling op.

Naast informatief en conceptueel is het instrument van de modulering en het onderscheid nodig om het verschil tussen de rechtstreeks en de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp te verankeren om er aldus voor te zorgen dat, op basis van een goede indicatiestelling en toewijzing, enkel diegenen die het echt nodig hebben, de meest ingrijpende hulp krijgen.

4. De intersectorale toegangspoort

De heer Lieven Vandenbergh: Ik zal kort proberen uit te leggen op welke wijze wij de intersectorale toegangspoort, die het sluitstuk is van de integrale jeugdhulp, zullen proberen realiseren.

In eerste instantie is het van belang te weten dat deze intersectorale toegangspoort wordt gerealiseerd in een project dat een drietal jaren zal duren. De poort moet eigenlijk geïnstalleerd zijn op 1 januari 2014. Misschien fronsen sommigen de wenkbrauwen omdat het nog zo lang duurt, maar die drie jaar zijn zeker geen luxe als je alle elementen die ermee samenhangen en die ik zal toelichten, in beschouwing neemt.

Het project is niet beperkt tot de poort stricto sensu. De indicatiestelling en de toewijzing, de feitelijke poort dus, strekken zich uit over het gehele traject en het gehele proces van de jeugdhulpverlening. Het is inderdaad een sterk procesmatig project met de nadruk op professionaliteit en effectiviteit. Het is uitdrukkelijk de bedoeling om stappen te zetten die tot betere resultaten kunnen leiden. Het project grijpt sterk in op de bestaande regelingen, maar zeker ook op de regeling inzake de toegang tot het hulpaanbod van het AJW via de comités voor bijzondere jeugdzorg en de bemiddelingscommissie en op het gerechtelijk ingrijpen. Het is zeker zo dat in eerste instantie het gerechtelijke luik wat werd afgezonderd van de hele operatie, maar dat is uiteraard niet vol te houden omdat de maatregelen en de beslissingen van de jeugdrechter aanleiding zullen geven tot het aanspreken van de toegangspoort. Ook hier moet dus de verbinding worden gemaakt.

De sterk procesmatige aanpak beoogt een grotere mate van flexibiliteit en snelheid. Het gaat niet over een productieproces, maar over een hulpverleningsproces. Er bestaan vandaag uiteraard ook toegangspoorten, zowel in het VAPH als in Jongerenwelzijn. Het is de bedoeling dat de intersectorale poort die in de plaats komt, op een voldoende snelle, effectieve en flexibele manier kan inspelen op de nood aan hulpverlening. Een van de punten van kritiek is dat in Nederland bij de indicatiestelling te veel de nadruk op 'papier' wordt gelegd. Er zijn een aantal uitroeptekens te plaatsen. Al deze processen zullen moeten plaatsvinden met grote zorgzaamheid en met groot respect voor wat op het terrein gebeurt.

Het project zal worden gerealiseerd via vijf implementatielijnen. Er is de conceptuele lijn die inhoudt dat het project inhoudelijk zal worden gerealiseerd in al z'n componenten. Er is een tijdslijn en een kritisch pad uitgetekend over de wijze waarop we dit kunnen doen. Ik kom straks nog even op de conceptuele lijn terug.

Er is een legistieke lijn uitgetekend. Het concept zoals het momenteel is vastgelegd, heeft een impact op de bestaande decreten, zowel op het decreet Integrale Jeugdhulp als op het decreet Bijzondere Jeugdbijstand. Er moeten belangrijke wijzingen worden aangebracht.

Er is ook een tijdslijn met betrekking tot de personeelsaanpak. De operatie heeft een belangrijke impact op het AJW waar een groot deel van het personeel van functie zal veranderen of een inhoudelijk andere functie zal krijgen. Ook de migratielijn met betrekking tot het personeel is uitgetekend en zal met de nodige zorgzaamheid worden uitgevoerd, volgens de procedures die daarvoor zijn uitgewerkt.

We zijn aan het werken aan een gegevensstroomlijn. Er is iets fout met de gegevens, dat heeft de heer Bedert ook al gezegd. We weten veel te weinig. De gegevensstroom tussen de hulpverleners zelf is niet optimaal. In het project zullen we proberen om dit te ontwikkelen zodat de gegevensstroom tussen hulpverleners onderling goed kan verlopen. Het is ook nodig om over voldoende en goede registratiegegevens te beschikken om de effectiviteit en de kwaliteit en de hulpverlening te kunnen beoordelen.

Tot slot is er een communicatielijn die het geheel ondersteunt en die we de komende drie jaar proberen uit te werken.

De conceptuele lijn omvat een tiental deelprojecten. In feite is het project zo opgevat dat we de afzonderlijke onderdelen van het proces afzonderlijk op het terrein kunnen uitwerken. Indien nodig, zullen we dit in de loop van dit jaar en wellicht tot de tweede helft van volgend jaar blijven uittesten. Daarna zullen alle componenten worden ingevoerd in het pilootproject dat de toegangspoort, met de indicatiestelling en de toewijzing als belangrijke componenten, en de toekomstige aanpak van de maatschappelijke noodzaak zal omvatten.

De elementen die hier deel van uitmaken, zijn onder meer het zorgzwaarte-instrument, een instrument dat de zwaarte van de zorg in verhouding tot de indicatiestelling moet meten, de afwerking van de documenten die de start en de verwerking van de hulpaanvraag behelzen, de voor heel het proces cruciale problematiek van de diagnostiek en de onderwijsgelinkte materie, een domein waarin de CLB's een rol spelen. Verder zal een expertisecentrum voor de diagnostiek worden opgericht.

De continuïteit van de hulp vormt een zeer belangrijk project. Hoewel het moeilijk is, is het de bedoeling op dit vlak stappen vooruit te zetten. De continuïteit van de hulp moet tijdens het hele voortraject aan de toegangspoort worden gegarandeerd. We moeten de verantwoordelijkheid van de hulpverlening goed vastleggen. Dit cruciale project zal heel wat hulpverleners met deze aangelegenheden confronteren. Tot slot blijft de vraag hoe we de indicatiestelling zelf willen verzorgen.

Een andere vraag is hoe we verder met de bestaande organen, de netwerken en de regionale stuurgroepen, willen werken. Hoe zullen zij binnen het geheel van de hulpverlening functioneren? Hoe zullen we de toegangspoort in dit verband afstellen?

Deze belangrijke projecten leiden tot een pilootfase. In laatste instantie is de implementatie van de gerechtelijke hulp hier nog aan toegevoegd. Na de pilootfase in 2013 zullen we dit in 2014 allicht volledig en voor heel Vlaanderen kunnen uitrollen.

De integrale jeugdhulp heeft een hele weg afgelegd. Het is niet altijd gemakkelijk of evident geweest. De betrokkenheid van personen uit allerlei sectoren – experts, cliënten en andere vertegenwoordigers die met deze materie te maken hebben – heeft een belangrijke rol gespeeld bij het opstellen van de conceptnota. Het is de bedoeling deze lijn doorheen heel het project aan te houden.

De uitwerking van elk project wordt door een werkgroep begeleid. De realisatie op het terrein moet een afspiegeling zijn van de dialoog over de toegangspoort die in verband met de conceptnota is georganiseerd. Het is de bedoeling die dialoog te blijven voeren met de mensen die het proces op gang hebben getrokken en die het op het terrein moeten waarmaken. De operatie zal dan ook in permanente dialoog en permanent overleg met de vertegenwoordigers van de sectoren en van de cliënten worden uitgevoerd.

Dit is niet zo maar een opgelegde oefening. Er is natuurlijk een sterke top-downsturing. We willen dit project absoluut tot stand brengen. Een strakke structuur en tijdsinvulling zijn hierbij zeer belangrijk.

De toegangspoort hangt natuurlijk niet ergens in de lucht. Er is een administratieve inbedding. De toegangspoort zal deel uitmaken van het AJW. De toegangspoort zal over voldoende autonomie moeten beschikken om onafhankelijk te kunnen werken van de actoren in de hulpverlening. De autonome inplanting in het AJW moet dan ook met de nodige zorg gebeuren.

Hetzelfde geldt voor het Bureau Maatschappelijke Noodzaak, dat een hele hervorming in Jongerenwelzijn zal betekenen. Om dit op het terrein tot stand te brengen, zullen we het AJW een nieuwe dynamiek moeten geven. Dit maakt ook deel uit van ons project.

Tot slot is er een belangrijke impact op het personeel. Voor het VAPH blijft dit beperkt. Voor het AJW wordt dit een zeer uitgebreide operatie, die heel wat voorbereiding en overleg met de vakorganisaties zal vergen. Dit moet binnen de vooropgestelde timing en in overleg gebeuren.

Dit project biedt iedereen die momenteel in de hulpverlening werkzaam is, een enorme opportuniteit. De hulpverlening, waar enorm veel engagement mee gepaard gaat, kan door deze vernieuwende kracht een grote effectiviteit bereiken.

5. Gemandateerde voorzieningen, hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie

De heer Patrick Bedert: Er is al een paar keer verwezen naar de gemandateerde voorzieningen, naar het Bureau Maatschappelijke Noodzaak en naar de vertrouwenscentra kindermishandeling. In situaties met een maatschappelijke noodzaak zal elke hulpverlener zich voor onderzoek en consult tot een gemandateerde voorziening kunnen wenden. Het Bureau Maatschappelijke Noodzaak kan ook beslissen om observerend of interveniërend op te treden en zelfs om de hulpverlening voor een stuk over te nemen.

De rode draad, zeker bij afwezigheid van een aparte trajectbegeleider, is de aandacht voor hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie. Belangrijk zijn de hulpcontinuïteit en de uitdagingen die daarbij horen, ook met het oog op dossiervorming, het verzorgen en doorgeven van informatie. We zitten met evoluties in het decreet over gezondheidheids- en welzijnsinformatienetwerken, e-health. Ze overstijgen de integrale jeugdhulp en kunnen opstappen zijn voor een betere informatiedoorstroming.

Bij hulpcoördinatie vermeld ik dat er vanuit de integrale jeugdhulp naast andere bestaande modellen, toch gericht geïnvesteerd werd in een model van cliëntoverleg waarin de cliënt en zijn context worden betrokken. Er is een externe voorzitter. We hebben daar middelen voor vrijgemaakt. Hulpverleners en cliënten kunnen dit zelf aanvragen. In 2009-

2010 werd dit model 100 à 150 keer ingezet. Het is de bedoeling en de uitdaging om dit te versterken en structureel te verankeren. Waar je ook op de lijn van de hulpverlening zit, we moeten telkens opnieuw investeren in een cliëntbetrokken context.

6. Crisisjeugdhulp

De netwerken crisishulp blijven heel belangrijk. Ze zijn niet rechtstreeks toegankelijk voor cliënten, wel voor professionele hulp- en dienstverleners. Er is een meldpunt dat 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 bereikbaar is. Op dit moment is het beschikbaar in heel Vlaanderen. Het zijn zeven netwerken met tien meldpunten. De integrale jeugdhulp is gestart in zijn brede bedding zonder één bijkomende euro. Ondertussen zijn er door de betrokken agent-schappen dertig voltijdse equivalenten ingebracht omdat het anders niet mogelijk was om de meldpunten permanent te bemannen. We zien een groei van het aantal aanmeldingen. Dat betekent dat er in 2010 2926 keer een professionele hulpverlener zich heeft gewend tot het crisismeldpunt omdat hij zelf niet meer goed wist wat te doen, en dat hij daar geholpen werd. Soms bestond die hulp uit een eenvoudig consult, soms heeft de hulp geleid tot een interventie, opvang of begeleiding. Uiteraard zit achter die melding per individuele situatie een apart verhaal.

De belangrijkste aanmelders blijven politie, CLB's en de consultants van Jongerenwelzijn. Dat heeft tastbare effecten. Vroeger belandde de politie soms met een minderjarige in het buurtkantoor of de cel. Nu gebeurt dat minder. De uitdaging blijft om het crisisaanbod te consolideren en om een beter zicht te krijgen op de effecten. Fungeert het crisisnetwerk ook als een ondersteunend element, een draaideur, naar snellere, meer gepaste hulp? Of is het crisisnetwerk ook niet meer dan een sluis naar verdere, zwaardere hulpverlening? We moeten het draaideureffect op de hele lijn van de jeugdhulp een plaats blijven geven. We moeten er aandacht voor blijven hebben.

7. Knelpuntdossiers

Knelpuntdossiers vermijden we liever, maar als een cliënt op het einde van de rit in de jeugdhulp nergens meer welkom is of als niemand nog weet van welk hout pijlen te maken, dan proberen we het nu intersectoraal door met bijkomende middelen buiten het reguliere en gewone aanbod, oplossingen op maat aan te bieden. Die oplossingen kunnen letterlijk op maat van de jongere zijn, los van elke regelgevende bepaling. Zo kan er met die middelen gedurende een bepaalde periode een persoonlijke begeleider worden geïnstalleerd. Zo proberen we om een oplossing aan te bieden in de meest schrijnende dossiers die nu worden aangemeld vanuit het VAPH en vanuit de gemeenschapsinstellingen, waar ook een aantal oneigenlijke plaatsingen zijn. Het is niet gemakkelijk. Een vijftigtal dossiers zijn erkend en voor een kleine dertig hebben we op die manier een tussentijdse oplossing gevonden.

8. Jongvolwassenen

Voor specifieke doelgroepen, zoals jongvolwassenen, kijkt men ook naar de integrale jeugdhulp om een intersectorale aanpak uit te werken. Er is een actieplan voor jongvolwassenen, dat is eerder al in de commissie ter sprake gekomen.

Inzake het 'wegwerken belemmeringen regelgeving', specifiek voor jongvolwassenen, hebben we iedereen de kans gegeven om problemen te signaleren. Er is heel wat binnengekomen. Op dit moment wordt werk gemaakt van een inventaris. Op basis daarvan zouden we regelgevende aanpassingen kunnen doorvoeren zodat jongeren niet langer tussen wal en schip vallen als ze de overstap maken van jeugdhulpverlening naar volwassenenhulpverlening.

9. Perspectieven

Ik hoop dat het centrumplan nu ietwat duidelijker geworden is. Dit betekent zeker niet dat we met de integrale jeugdhulp een vlekkeloos parcours hebben gereden. Recent werd door een externe partner een evaluatie van het decreet en van de effecten ervan uitgevoerd. De minister zal er ongetwijfeld over rapporteren.

We kunnen voortbouwen op een aantal fundamenteën van de integrale jeugdhulp en op een aantal realisaties die het centrumplan ondertussen vormgeven. We moeten focussen op prioriteiten. In 2004 zijn we wellicht wat overmoedig geweest door te denken dat we over de hele breedte met alles tegelijk aan de slag konden. Ik herinner me dat ik op een studiedag in 2005 heb gezegd dat integrale jeugdhulp geslaagd zou zijn als wij, de cel integrale jeugdhulp, niet meer zouden bestaan. Integrale jeugdhulp is de voorbije jaren te veel een zaak geweest van de mensen van integrale jeugdhulp en te weinig een zaak van de agentschappen, de sectoren. We moeten dit met kracht zeggen, ook aan onze collega's. Zij moeten de integrale jeugdhulp waarmaken, niet voor ons, maar voor de cliënt die er nood aan heeft. We moeten werk maken van vereenvoudigde structuren en van de meer duidelijke rollen, verwachtingen en effecten die we beogen. Nu is er zoveel dat een mens het overzicht zou verliezen terwijl dat eigenlijk niet hoeft: het gaat om het centrumplan.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Mieke Vogels: Ik blijf met een aantal heel essentiële vragen zitten. Het is goed dat u het centrumplan toont, want een van de grote uitgangspunten van de integrale jeugdhulp was om sneller in te grijpen en minder zwaar. Dat betekent dat er een enorme verwachting is ten aanzien van het netwerk rechtstreeks toegankelijke hulp, zowel voor wat de brede instap betreft als voor wat de vraagverduidelijking betreft. Ik heb daar grote vragen bij.

Ik begin bij de brede instap. Kind en Gezin kan dat waarmaken als het gaat om jonge kinderen. De meeste mensen kennen Kind en Gezin immers. Ik hoop dat de preventieve consulten, ondanks de workload die gelinkt is aan de demografische evolutie in de grote steden, dezelfde kwaliteit kunnen bieden. Dat is een goede zaak.

Ik geloof niet in de brede instap als het over het CAW gaat. Antwerpen heeft 500.000 inwoners en er zijn nogal wat problematische toestanden bij jongeren. Ik ken er welgeteld één JAC Plus, één instappoort die ergens in het centrum van de stad gelegen is. Ik weet dat jongeren in Deurne die absoluut niet kennen. De brede instap voor jongeren is er absoluut niet.

Gisteren hebben we het in de commissie Welzijn gehad over de schaalvergroting binnen de CAW's. Als we de motivatie daarachter bekijken, vind ik het woord 'integraal' daar niet in terug. Men wil meer aanwezig zijn, maar als u in de integrale jeugdhulp de ambitie hebt om die brede instap via het CAW te regelen, zal er toch heel wat aanbod moeten bijkomen.

Dit is zo mogelijk nog erger bij de vraagverduidelijking. In de rechtstreeks toegankelijke hulp blijf je zitten met voorzieningen die binnen hun eigen decretale realiteit werken. CLB's werken binnen hun eigen decretale realiteit en krijgen vanuit Onderwijs een aantal opdrachten in verband met efficiëntiewinsten. We hoorden hier al dat de mensen van de CLB's maximum één uur mogen besteden aan vraagverduidelijking. Dat staat haaks op wat wij hier de voorbije maanden permanent hebben gehoord: er moet worden geïnvesteerd in de vraagverduidelijking. Dat is essentieel. Er kan maar vraagverduidelijking zijn als je ook de context onderzoekt. Dan kom je er absoluut niet met één uur.

Kijk naar de heer Willy Vandamme en zijn Columbusexperiment. Dat wordt nu ook naar het Gentse uitgerold. Hij vertelde hier het verhaal van een vader die op het comité maat-

regelen kwam vragen voor zijn 16-jarige dochter. Hij had haar niets meer te zeggen en zij ging slapen bij haar ook nog minderjarige vriend. Willy Vandamme is toen met de context aan de slag gegaan. Dat heeft hem veel tijd gekost. Bleek dat dat meisje bij haar vriend ging wonen omdat haar vader een relatie had aangeknoopt met de vriendin van haar oudere zus en daarom de moeder had weggestuurd. Dat meisje was dus razend op die vader, en dat is een heel ander verhaal. Uiteindelijk werd dat meisje niet geplaatst en werd er gewerkt met de moeder. De CLB's zijn op dit moment niet uitgerust om daar zoveel tijd in te steken. En neem nu die vader. Waar kan hij binnen deze toegangspoort heen? Niet naar Kind en Gezin want het gaat over een tiener. Niet naar het JAC Plus want daar werken ze met jongeren en niet met ouders. Niet naar de CLB's want die zijn te veel schoolgebonden. En ik kan mij voorstellen dat die vader dat vooral niet zal doen omdat hij niet wil dat ze dat in de school weten. Ik vrees dat die vader enkel bij de jeugdbrigade terecht kan. Ik vrees dat dit een dossier wordt dat via de jeugdrechtbank wordt geïntroduceerd.

We kregen hier een zeer interessante toelichting bij een onderzoek van de provincie Antwerpen over de instroom in de bijzondere jeugdzorg. Je ziet daar een enorme verschuiving van het aantal dossiers dat via de jeugdrechtbank gaat in plaats van via het comité. De dossiers van de jeugdrechtbank gaan bijna altijd over kansarmen en allochtonen die de weg naar de rechtstreeks toegankelijke hulpverlening niet vinden. Ik ben er absoluut niet van overtuigd dat dit zal beteren. Mensen uit voorzieningen in het Antwerpse zeggen mij dat er nog veel meer verschuiving zal zijn van de vrijwillige naar de gedwongen hulpverlening. In plaats van snellere, minder ingrijpende hulp gaan we naar latere, meer ingrijpende hulp. Dat was absoluut niet de bedoeling van de integrale jeugdhulp.

Ik las wat er over de toegangspoort werd gezegd tijdens die twee dagen in Antwerpen en Gent. De ongelooflijk administratieve aanpak valt mij op. De cliënten van rechtstreeks toegankelijke hulpverlening zullen een vraagverduidelijking moeten doen. Zij zullen dat op een formulier moeten zetten. Dat gaat naar de toegangspoort. De toegangspoort is helemaal niet verplicht om de betrokkene te horen en kan louter op basis van het formulier, dat waarschijnlijk zonder veel vraagverduidelijking is ingevuld, een beslissing nemen. Alleen als de betrokkene wenst gehoord te worden, zal hij gehoord worden. Dat is weer hetzelfde: alleen wie mondig genoeg is en door het bos de bomen nog ziet, zal worden gehoord, niet de kansarmen en de allochtonen.

Ik ben blij dat u zoveel nadruk legt op de draaideur omdat wij de voorbije maanden hebben geleerd dat de enorme wachtlijsten in de bijzondere jeugdzorg niet alleen te maken hebben met steeds meer aanvragen, maar ook met het feit dat jongeren veel te lang in de bijzondere jeugdzorg blijven hangen. Er is onvoldoende uitstroom. Het is mij nog altijd niet duidelijk hoe dat draaideurprincipe hier zal worden gerealiseerd. Ik kan mij voorstellen dat het zal gebeuren door de multifunctionele voorzieningen. Die zullen veel meer, onder meer door te werken met ouders, dat draaideurprincipe kunnen waarmaken. Maar ik denk dat dit alleen kan als je de trajectbegeleiding behoudt. Ik ben niet wantrouwig tegenover voorzieningen want daarin zitten realiteiten. Het zal niet evident zijn om vanuit die voorzieningen de draaideur naar buiten te organiseren. Dat kan alleen met een externe trajectbegeleiding. Die kan vanuit een helikoptervisie met de context werken, overleg organiseren enzovoort. Waarom is de trajectbegeleiding, die voor mij een essentieel punt was in het decreet Integrale Jeugdhulp, geschrapt?

Ik hoorde mijnheer Vandenberghe spreken over de personele lijn. Dat is vaag. En zorgzaam omgaan: ja, ik wil wel. Maar u moet nu toch al een zicht hebben op welke taak de consultants, die nu ten dele trajectbegeleider en dossierbegeleider zijn, zullen uitvoeren. Hoe zal hun nieuwe taak eruit zien? En geldt dat alleen voor de consultants die nu werken in de comités of ook voor de consultants die werken in de sociale dienst van de jeugdrechtbank?

Mijnheer Bedert, u zei dat u uw tanden hebt stukgebeten op de uniforme registratie. Waar is het misgelopen?

Ik rond af met een algemene bedenking. We zijn meer dan tien jaar bezig. Ik heb de indruk dat er twee tegengestelde bewegingen ontstaan. In de eerste jaren was er op het terrein een zeer groot enthousiasme. De mensen geloofden echt in die samenwerking. Ze waren blij dat ze elkaar leerden kennen. Ze hebben daar ongelooflijk veel uren in geïnvesteerd. U hebt in uw zelfevaluatie gezegd dat het in het begin erg moeilijk was om die administraties bij elkaar te krijgen. Ik heb de indruk dat er nu stilaan bij die administraties een soort consensus groeit, maar dat ondertussen op het terrein elk geloof in die integrale jeugdhulp weg is. De minister vraagt ons om dit veranderingsproces te ondersteunen. Je hebt bij elk veranderingsproces dwarsliggers. Maar ik wil alleen maar iets steunen als ik ervan overtuigd ben. Ik zie op het terrein dat het niet de conservatieven zijn die er niet meer in geloven, maar dat het diegenen zijn die altijd voortrekker geweest zijn, die altijd voor verandering zijn geweest, zoals Willy Vandamme, die binnen de rigide regelgeving al hebben geprobeerd om met de context te werken, die vandaag afhaken. Zij vrezen dat wij tien jaar later dezelfde fout gaan maken als in Nederland. In Nederland komt men er al van terug. Ik vraag u dus mij te overtuigen. Ik ben niet overtuigd, het spijt me.

Mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck: Ik heb een vraag in verband met de crisisjeugdhulp. Er is een stijging in het aantal aanmeldingen, een verdubbeling, van 2008 naar 2010. Wat is de reden?

Mevrouw Vera Celis: Voor mij is de integrale jeugdzorg een bijzonder theoretisch concept. Ik ben dankbaar voor de verheldering en de aanvulling van mevrouw Vogels, die meer ervaring heeft.

Ik wou even ingaan op het centrumplan en meer bepaald op het concept van de draaideuren. Het lijkt me bijzonder interessant, maar zou de draaideur of het draaideureffect niet veel interessanter zijn als het toegepast zou worden voor men aan de toegangspoort komt dan nadien? Hoe spelen we daar dan het best op in?

Het zwakke broertje bij de implementatielijnen is vaak de gegevensstroom. Het doorgeven van informatie blijft, alleen al op basis van de wetgeving op de privacy, een moeilijk verhaal. Zou bijvoorbeeld 'een trajectboekje' – ik wil het graag vergelijken met het medisch dossier of het boekje van Kind en Gezin – geen idee kunnen zijn?

Mevrouw Marijke Dillen: Ik zou me willen aansluiten bij de kritische slotopmerking van mevrouw Vogels. U hebt aangehaald dat u geen vlekkeloos parcours hebt gereden en dat er een evaluatie van het decreet is gebeurd, die aan ons zal worden voorgelegd. Ik neem aan dat u er inmiddels kennis van hebt? Ik denk dat de kritische bedenkingen van mevrouw Vogels volledig terecht zijn.

Mijnheer Vandenberghe, u hebt een beeld geschetst van de manier waarop tegen 1 januari 2014 de intersectorale toegangspoort operationeel moet zijn. Nog meer dan vóór uw uiteenzetting, heb ik nu een aantal kritische vragen en bedenkingen, zelfs ernstige twijfels, of u er tegen die datum in zult slagen.

U stelt bijvoorbeeld dat er een aantal projecten wordt uitgewerkt om de intersectorale toegangspoort in drie jaar over heel Vlaanderen te implementeren. Tegelijk zegt u dat er een aantal deelprojecten wordt gestart waarbij pas in 2013 het pilootproject mogelijk zal worden gemaakt. Als u pas in 2013 met het pilootproject begint, bent u er dan zeker van dat u voldoende tijd hebt om tegen 1 januari 2014 van start te kunnen gaan? Mijn ervaring met pilootprojecten is dat ze eerst een tijdje moeten kunnen functioneren. Men kan niet op een paar maanden tijd een volledig zicht hebben. Het pilootproject moet toch ook geëvalueerd worden. Als u dit pas in 2013 gaat lanceren, dan twijfel ik eraan of u voldoende tijd gaat hebben.

U hebt een aantal implementatielijnen geschetst. Een heel belangrijke lijn om van start te kunnen gaan, is uiteraard de logistieke lijn. Het project dat in 2014 volledig van start moet gaan, heeft uiteraard een impact op de bestaande decreten. U weet evengoed als ik dat het een heel lang proces is om ze te wijzigen. Hebt u al een zicht op wat er fundamenteel gewijzigd moet worden? Als u pas in december 2013 met een aantal voorstellen komt, dan is het hopeloos te laat om al die decretale wijzigingen door te voeren.

Het verbaast me een beetje dat u zegt dat de gegevensstroom vandaag niet optimaal verloopt. Ik begrijp wel dat het niet perfect verloopt. Hoe komt het dat er veel te weinig geweten is? Hebt u al initiatieven genomen om dit te verbeteren?

De intersectorale toegangspoort wordt door u administratief aanzien als een autonome entiteit binnen Jongerenwelzijn die onafhankelijk moet kunnen werken van andere actoren. Persoonlijk vind ik het wat in tegenspraak met het gehele plaatje dat u geschetst hebt. Het kan toch niet de bedoeling zijn dat de poort functioneert als een ‘eiland’ binnen Jongerenwelzijn. U zegt dat het agentschap een nieuwe dynamiek moet krijgen om dit alles te kunnen realiseren. Hebt u hiervoor al nieuwe initiatieven genomen?

U zegt dat de jeugdhulpwijzer waardoor bepaalde informatie ter beschikking wordt gesteld, te weinig wordt gebruikt. Op basis van welke gegevens doet u die vaststelling? Ik hoor iets anders op het terrein. Waarom wordt er dan niets aan gedaan? Het is toch een interessant informatiemiddel?

In het kader van de werkzaamheden van deze commissie, namelijk de concrete aanpak van de instroom, maak ik me toch volgende bedenking. In de crisisjeugdhulp is het aantal aanmeldingen op twee jaar tijd meer dan verdubbeld. Ik vind dat u daar nogal vlug overheen gaat. Wat zijn hiervan de oorzaken? Een aantal vorige sprekers hebben er ook al hun visie op gegeven. Hebt u suggesties, inzichten of voorstellen tot verbetering?

De heer Tom Dehaene: Er zijn een paar termen die ik graag hoor, namelijk ‘het draai-deurprincipe’ en de instroom. Het doel van deze commissie is te onderzoeken hoe we de instroom kunnen beperken. Mijn vraag is of we niet moeten kijken naar de toeleiders: het CLB, het CAW, Kind en Gezin. Moeten we er niet voor zorgen dat de toeleiding ruimer wordt?

Er is dezer dagen nogal wat discussie over de meerwaarde van bezoeken aan het buitenland. Tijdens de vorige legislatuur zijn we in Scandinavië geweest. Daar heeft men een flikkerlichtsysteem opgezet: als er, los van elkaar, zeven of acht meldingen zijn van een probleemsituatie of een vermoeden dat er een dergelijke situatie is, moet dat worden bekeken. Dan kan het gaan over de bureu, de wijkagent, de school, de ouders zelf, jeugdverenigingen enzovoort. Al die mensen zouden een vaststelling kunnen doen van een incident dat op zich te klein is om er veel heisa over te maken. Als er zo echter zeven of acht worden verzameld, dan is er misschien toch wel de behoefte om eens een gesprek aan te gaan of iemand langs te sturen. We weten goed dat we nog niet rond zijn met het integrale. Dergelijke processen vergen wat tijd. Moeten we die toegangspoort of dat signaleren van mogelijke problemen niet ruimer zien? Zo komen we ook tegemoet aan de zorg van mevrouw Vogels, namelijk dat sommigen nu niet terecht kunnen bij een instantie van de lijst. Met dat flikkerlichtsysteem zouden we dat oplossen. Ik blijf ervan overtuigd: hoe vroeger we erbij zijn, des te meer jonge mensen krijgen we misschien door die draaideur, maar ook weer eruit, en dat niet naar de hulpverlening, maar opnieuw naar de niet-hulpverlening. Kent u dat systeem? Vindt u dat we ook dat systeem misschien eens moeten bekijken?

De heer John Crombez: Wanneer we de analyse maken van wat er gebeurt in de jeugdzorg, worden er meteen niet alleen bekommernissen geuit over de werking, maar stellen een aantal mensen dat ze niet echt geloven dat er veel zal veranderen. Ik dank u voor de

manier waarop u uw uiteenzetting vandaag hebt gedaan. Dat sluit immers sterk aan bij bekommernissen die hier al zijn geuit door diverse mensen uit diverse geledingen van de sector.

Ik verwijs naar de slide over de wegen en richtingen. We horen nu voortdurend dat de modulaire invulling niet tot een integraliteit leidt. Tot daar toe dat er beschotten zijn, maar men kan daar zelfs niet over kijken. Dat is heel sterk aanwezig in het betoog dat we hebben gehoord. Dat gaat ook over opmerkingen die al zijn gemaakt over de trajectbegeleiding en -begeleider, over de coördinatie, over de continuïteit. Dat heeft daarmee te maken. Vorige week hebben we in de commissie de discussie gehad over de nota over de gemeenschapsinstellingen. Toen werd ook gesproken over protocollen tussen hulpverleners, zodat alles flexibeler kan. Als het doel inderdaad is om, als jongeren eenmaal in de jeugdzorg zijn beland, minstens te werken aan een verbetering, dan is het bijzonder noodzakelijk dat de integrale jeugdhulp als integrale jeugdhulp kan werken en dat er continuïteit en trajectopvolging is. Ik zie nog veel liever een individuele begeleider die werkt aan een individueel dossier dan een boekje. Dat is veel actiever en heeft veel meer kans op slagen dan het repetitief doen van dezelfde onderzoeken.

Hetzelfde geldt voor de registratiemethodiek. We hebben het heel veel over wat evidence-based is, maar in het algemeen moeten we vaststellen dat we er niet in slagen om uniforme data te hebben. Ik heb daar een opmerking bij. U hebt het voortdurende spanningsveld tussen centrale aansturing en de invulling bottom-up zeer goed beschreven. Als dat spanningsveld leidt tot nieuwe oplossingen die eigenlijk de vrijheid beperken van hulpverleners om zelf te analyseren en te beslissen hoe het kind of de jongere het best wordt begeleid, dan gaan we erop achteruit. We moeten inderdaad kijken naar de instroom, maar dan rijst al de vraag wat de hulpverleners vaststellen en of dat moet leiden tot een opname. Ik heb het dan over de huidige groep van 25.000 personen. Heel veel diagnostiek is zeer goed, net als heel veel preventie en het vaststellen van problemen. Moet dat alles echter leiden tot opnames? De mensen in het werkveld zijn het daar niet mee eens. Hoewel de instroom op vijf jaar tijd met 7000 jongeren is gestegen, zijn ze van mening dat er niet meer problematische jongeren dan vroeger zijn.

Dit is in feite een tegenstrijdigheid in de presentatie. De centrale aansturing komt hier vaak ter sprake. Er moet voldoende combinatie en flexibiliteit kunnen zijn. In de procesmatige benadering wordt echter voortdurend met een centrumplan of in de richting van een centrale aansturing gewerkt.

Of het nu om een draaideur of om een sluis gaat, maakt in feite niet uit. In essentie gaat het om de continuïteit van de trajectbegeleiding. Als de analyse en de diagnostiek niet worden opgevolgd, lijkt het me niet mogelijk met draaideuren met zicht op verbetering te werken. Volgens mij leidt dit ertoe dat we voortdurend kansen laten liggen en zelfs stappen achteruit zetten.

Is het denkbaar dat voor een trajectboekje, een trajectbegeleider of wat dan ook wordt gezorgd? Is het denkbaar de organisatie vanuit de optiek van het kind of de jongere aan te pakken? Hoewel dit evident klinkt, is dit momenteel niet het geval. Is de trajectbegeleiding binnen de sector haalbaar?

Mijn volgend punt is iets zeer specifiek dat ik wil blijven herhalen. Het is geen vraag over de intersectorale toegangspoort. Ik begrijp dat er sprake is van permanente betrokkenheid van actoren, cliënten en experts. Dat is met betrekking tot alle procedures het geval. Wat deze sector betreft, lijkt het er echter op dat we voortdurend dezelfde mensen over andere dossiers over dezelfde onderwerpen met elkaar laten discussiëren.

Is er effectief sprake van permanente betrokkenheid van en dialoog met iedereen? We hebben geen tijd om hier iedereen te horen die we eigenlijk zouden moeten uitnodigen of die opmerkingen zouden willen maken. Er worden in feite massaal veel kleine opmerkingen gemaakt. Hoewel er veel permanente betrokkenheid en dialoog is, worden veel mensen niet gehoord. Het gaat hier niet over tegenstanders. Op een bepaald ogenblik moet iemand een beslissing nemen. Wie de verslagen leest, merkt echter dat bepaalde opmerkingen bijzonder relevant zijn. Aangezien deze sector bijzonder complex in elkaar zit, vraag ik me af of het mogelijk is een brede dialoog tot stand te brengen en alle standpunten te horen.

De consulenten zijn zeer belangrijk. Wordt ook aan de bijkomende ondersteuning van consulenten gedacht? Dit sluit aan bij de continuïteit. We horen vaak dat consulenten op jonge leeftijd aan het werk gaan, onmiddellijk voor de leeuwen worden gegooid en heel snel weer uitstappen. De consulenten spelen een sleutelrol. Dit geldt ook voor de preventieve aanpak. Indien we voor een goede kennis van de context pleiten, zullen de consulenten in de toekomst een bijzonder belangrijke functie moeten vervullen. Momenteel verbranden we hen echter te snel.

In de presentatie heb ik een slide over vervolgttrajecten en -effecten gezien. Ik vraag me af hoe precies het zicht hierop is. Indien de behoefte aan crisisjeugdhulp wordt vastgesteld, lijkt het me interessant te zien welk consult of welk zorgaanbod hieruit voortvloeit en wat hier verder mee gebeurt. De vraag is welke tools hiervoor ter beschikking staan.

Tot slot heb ik nog een concrete vraag over het wegwerken van belemmeringen en regelgeving. Dit is voor ons uiteraard zeer interessant. Blijkbaar worden de regelgevende belemmeringen momenteel geïnventariseerd. Zou iemand hierover enige toelichting kunnen geven?

Mevrouw Else De Wachter: De rode draad doorheen de signalen die hier zijn gegeven, kan in het permanent proces worden opgenomen. Het is de taak van deze commissie hierover te waken en dergelijke signalen te melden.

De boodschap is duidelijk. Dit project ligt voor. Het is een proces waarover we constant moeten reflecteren. De verschillende sprekers hebben een aantal punten duidelijk gemaakt. Zo is er sprake van een plattegrond en van een brede instap. Hoewel dit op zich belangrijk is, vraag ik me af hoe we dit in de toekomst zullen bewerkstelligen. Zijn de organisaties voldoende bemand en voorbereid om dit waar te maken? Kunnen we hierover nog wat bijkomende toelichting krijgen? Tenslotte zijn het deze organisaties die het beleid in eerste instantie zullen moeten uitvoeren. Zij moeten ervoor zorgen dat de draaideuren draaien en niet blijven stilstaan. Zij moeten hiervoor ondersteuning krijgen.

Wat de trajectbegeleiding betreft, hebben we duidelijk vernomen dat het niet om een persoon gaat. Die bekommernis is hier in de loop van de vorige weken al geuit. Het belang van de trajectbegeleiding wordt steeds duidelijker. We moeten vermijden dat de gegevens in de loop van een traject verdwijnen omdat er ergens modules of schotten zijn ontstaan. Ik zou graag nog wat verduidelijking krijgen over wat de trajectbegeleiding allemaal inhoudt of kan inhouden. Dit zal in de praktijk op een bepaald ogenblik immers cruciaal blijken.

Zoals ik een aantal vergaderingen geleden al heb vermeld, ben ik ook op het lokale bestuursniveau actief. Lokale besturen leveren vaak veel inspanningen, bijvoorbeeld door een Jongereninformatiepunt op te richten. Achteraf blijkt vaak dat jongeren het bestaan ervan kennen en in het beste geval ook weten waar het zich bevindt. Daar stopt het echter vaak.

Het lijkt me cruciaal dat iedereen weet waar de jeugdhulpvoorzieningen zich bevinden en wat ze precies doen. Op dat vlak is er allicht nog wat werk aan de winkel. Ik zou dan ook graag horen hoe dit concreet zal worden bewerkstelligd.

De heer Lieven Vandenbergh: Er is een vraag gesteld over de precieze functie van de consultants in het nieuwe model. In de conceptnota, die op de website is gepubliceerd, staan die nieuwe functies van consultants omschreven.

Een van die functies betreft het bemannen van de twee componenten van de toegangspoort. De indicatiestelling is gedeeltelijk een taak van de consultants. Dit vergt immers een multidisciplinaire aanpak. De consultants zullen de dienst uitmaken met betrekking tot de toewijzing en in het Bureau Maatschappelijke Noodzaak. Daarnaast blijven de sociale diensten van de jeugdrechtbanken bestaan. Dat zijn de grote elementen van de functies van de consultants.

De functies en de bijbehorende competenties zijn reeds opgelijst. Tegen het einde van dit jaar zullen we een gedetailleerde lijst maken van de functies die we voor de toegangspoort nodig hebben. Op dat ogenblik zullen we nagaan of het aanwezige personeel volstaat en wat er in dat verband eventueel nog moet gebeuren.

Er zijn een aantal vragen over de gegevensstroom gesteld. Het is niet de bedoeling een boekje van het kind of een medisch dossier te maken. Het is de bedoeling de kerngegevens zonder bijkomende bureaucratische, administratieve rompslomp te laten doorstromen. De gegevens die tijdens het eerste contact worden verzameld, moeten later ook kunnen worden gebruikt.

We hebben terecht veel schrik van bureaucratie en van administratie. We moeten echter voor ogen houden wat er nu gebeurt en wat er morgen moet gebeuren. Er moet een verbetering komen. De gegevensstroom vormt het voorwerp van een heel belangrijk project. We kunnen heel wat doen om dit te vereenvoudigen. Er is echter een aantal moeilijkheden, vooral op het vlak van de privacy. De doorstroming van gegevens maakt de ballast ook groter. We moeten hier oplossingen voor vinden.

We willen een automatische registratie tot stand brengen. We moeten vermijden dat hulpverleners voor de registratie moeten instaan. Indien ze dit tegen hun zin moeten doen, zal het resultaat toch niet goed zijn en zullen de gegevens niet betrouwbaar blijken. Die registratie moet op een of andere intelligente manier in het systeem worden verankerd. Er zijn momenteel voldoende mogelijkheden. Op die manier zouden we veel helderheid kunnen creëren in de manier waarop de hulpverlening in Vlaanderen effectief verloopt. Dit is, met andere woorden, een cruciaal project.

Er is ook een vraag over de legistieke lijn gesteld. We weten nu al wat er aan de decreten betreffende de integrale jeugdhulp en de bijzondere jeugdzorg en eventueel aan het decreet tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap moet veranderen om de toegangspoort, zoals ze nu is geconcipieerd, te kunnen implementeren.

We zullen de minister op relatief korte termijn een aantal voorstellen voorleggen. De minister zal het tempo moeten bepalen of hierover een afspraak met het Vlaams Parlement moeten maken. Het spreekt echter voor zich dat we niet tot 2013 op decretale helderheid kunnen wachten. Dit zal vroeger moeten gebeuren. Voor het overige spreek ik me hierover niet uit. Ik heb daar eigenlijk niets over te zeggen. Hoe vlugger het decreet er is, hoe beter.

Dit is ook belangrijk voor het personeel. De consultants zijn ambtenaren. Het is belangrijk dat alle juridische elementen op relatief korte termijn worden uitgeklaard. Dit moet niet enkel in de conceptnota staan, het moet ook in de decreetgevende teksten worden opgenomen.

De onafhankelijkheid van de toegangspoort is uiteraard belangrijk. Daarmee wordt niet bedoeld dat de poort volledig losstaat van de rest, wel dat de poort onafhankelijk moet zijn ten aanzien van de hulpverlening. Er moet voldoende autonomie en onafhankelijkheid zijn om de functie op een deontologisch kwalitatieve manier uit te oefenen.

We hebben al een aantal dingen aangegeven over hoe we die toegangspoort precies zullen concipiëren binnen Jongerenwelzijn. Dit zal de komende maanden nog verder worden uitgewerkt. Het is belangrijk dat de vernieuwing van Jongerenwelzijn wordt gestimuleerd met het oog op de nieuwe functies van de consulenten.

De ondersteuning van de jonge consulenten is een goede zaak en past binnen de ideeën die we hebben om binnen Jongerenwelzijn een aantal investeringen te doen. We moeten die functies inderdaad wat sterker maken, want er is enorm veel engagement en er zijn enorm veel jonge mensen aanwezig. Op de ene of andere manier moeten we daar speciale zorg voor dragen.

Inzake de betrokkenheid van de sectoren moeten we een aantal formele stappen zetten. We zullen proberen om die mensen bij het hele project te betrekken. Dat moet op een kwalitatieve en correcte manier gebeuren.

Er komt zeker een soort communicatieplan voor de komende drie jaar. Het moet de communicatie wederzijds maken. Het is niet alleen vertellen wat we gaan doen, we moeten ook luisteren naar opmerkingen en suggesties.

We blijven niet op onze stoel in Brussel zitten, maar we gaan het land rond. Het is ook voor ons heel belangrijk om voldoende contacten te hebben met de verschillende sectoren, met voorzieningen en met hulpverleners. Het is ook belangrijk om goed te luisteren.

De houding ten aanzien van de integrale hulpverlening is tweeslachtig. Het heeft wat lang geduurd en daardoor is het geloof erin verminderd. Aan de andere kant zijn er veel elementen die echt aanslaan en waar men echt voor wil gaan. Het is aan ons om te bewijzen dat er een reële kans op verbetering is. Wij moeten het waarmaken en het zichtbaar maken.

De heer Patrick Bedert: De jeugdhulpwijzer wordt te weinig gebruikt. Dat is een persoonlijke inschatting, ik denk dat er meer mogelijkheden zijn. We hebben geprobeerd om daar iets aan te doen. We hebben de jeugdhulpwijzer gekoppeld aan Google Maps zodat er een meerwaarde werd gegenereerd. Aan de hand van het aantal hits zien we dat de jeugdhulpwijzer weinig wordt gebruikt.

De cijfers inzake de crisisjeugdhulp zijn dubbel omdat het aanbod in 2008 nog niet in heel Vlaanderen gerealiseerd was. Dat maakt een heel groot verschil. Bovendien is de bekendheid groter geworden. Het is dus niet zo dat het aantal crisissituaties op zich groter geworden is.

Op de effecten van de crisisjeugdhulp hebben we geen zicht. We registreren wel wie er in het crisisnetwerk terechtkomt en we hebben ook een notie van de vervolggroep, maar die is heel divers en daardoor komen we bij verschillende registratiesystemen terecht. Linken zijn er niet, we hebben er dus geen zicht op waar die mensen zes maanden of één jaar later zijn. We zijn nu met een aantal wetenschappers bezig om op basis van een kwalitatief onderzoek een aantal antwoorden te geven.

De belemmerende regelgeving slaat echt op jongvolwassenen. We hebben onder meer via een mailadres, maar ook door middel van tal van contacten heel wat materiaal binnengekregen. Dat werd geïnventariseerd binnen onze afdeling en voorgelegd aan de verschillende agentschappen. Zij reageren er nu op en soms ruimen ze misverstanden uit de weg.

Binnen ongeveer een maand moeten we erin slagen om er een valide overzicht uit te destilleren.

Inzake de brede instap ben ik het eigenlijk eens met mevrouw Vogels en de heer Dehaene die verwezen naar de huidige werking van de CLB's en de CAW's. Er zal inderdaad uitbreiding moeten komen. Ik ben het ook eens dat er, refererend aan Scandinavië, misschien moet worden gedacht aan een verbreding, aan het inschakelen van anderen in een signaal-systeem. Dat is geen uitdaging voor de integrale jeugdhulp, of er nu een toegangspoort komt of niet, het is sowieso een uitdaging voor de jeugdhulp in Vlaanderen. De brede instap betekent dat er een prioriteit ligt op de eerste lijn. Ik heb het in mijn uiteenzetting een formidabele oefening genoemd. Op basis van een modulaire vergelijking en inschatting van noden op netwerkniveau, heel dicht bij de noden op het terrein, is men gekomen tot een vertaling die uitmondde in een vijftigtal voltijdse equivalenten.

We moeten inderdaad prioriteit geven aan de brede instap, maar niet alleen kwantitatief. Mevrouw Vogels zei dat iedereen tevreden was om elkaar te leren kennen. Dat horen wij ook overal, maar daar begint het pas mee, daar eindigt het niet mee. Mensen vertellen wel dat het goed was dat ze elkaar hebben leren kennen, maar als we dan kijken wat er verder gebeurt in een netwerk op het vlak van het maken van afspraken over verwijzing, doorverwijzing en kennis van elkaars aanbod en van het weten wie waar het beste kan worden ingeschakeld, dan zijn er op het terrein ook nog stappen te zetten. Niet alleen aan de top, maar ook daar is er nog altijd een cultuuromslag nodig. Capaciteit en cultuuromslag zijn samen in het geding.

Mevrouw Mieke Vogels: Het is te gemakkelijk om te zeggen dat er alleen een cultuuromslag nodig is. De CAW's werken binnen hun eigen decretale realiteit. De CLB's doen hetzelfde. Ze willen wel veranderen, maar ze zitten in het keurslijf van de eigen regelgeving. Misschien moeten we eens nadenken over de mogelijkheid om een decreet te maken over rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening. Daar kunnen de CLB's in opgenomen worden, evenals de jeugdwerking van de CAW's. Dat werd hier trouwens de voorbije maanden door een spreker zo naar voren geschoven. De cultuuromslag zal er alleen komen als er een regelgeving is die dat mogelijk maakt.

De heer Patrick Bedert: Ik ben het daar volledig mee eens. Uiteindelijk zijn er drie relevante elementen: een cultuuromslag, een capaciteitsgegeven en het kader dat heel stimulerend kan zijn voor een cultuuromslag of integendeel belemmerend.

Ook inzake de trajectbegeleiding deel ik de bekommernissen. Misschien ben ik niet duidelijk geweest toen ik zei dat er geen trajectbegeleiding is. Ik heb dit wellicht zo gezegd, maar ik bedoel daarmee dat er geen is bovenop wat er nu is: er is geen nieuwe persoon of functie van bijkomend betoelaagde trajectbegeleider of -begeleiding geïnstalleerd. Dat betekent dat we net zoals vooraleer de integrale jeugdhulp een concept was, moeten werken met de trajectbegeleidende, hulpcontinuerende en hulpcoördinerende kracht van de bestaande fora en hulpverleners.

Wat we wel doen binnen de integrale jeugdhulp, is daar op alle niveaus en op alle momenten van het traject maximale aandacht aan geven. In de gemengde werkgroep 'toegangspoort' hebben we geprobeerd om bij elk dossier dat bij de toegangspoort wordt aangemeld, telkens aan te geven wat de verantwoordelijkheid is van de aanmelder. Zo weet de cliënt op elk moment wie zijn aanspreekpunt is. Als we in andere dossiers hulpcoördinatie met een externe voorzitter installeren, dan is dat ook om bindende afspraken te maken over wie in dat dossier de continuerende en coördinerende opdracht op zich neemt. Er is geen nieuwe, aparte persoon trajectbegeleider die ook apart wordt betoelaagd. Vandaag is de consulent de figuur bij uitstek die een trajectbegeleidende, aanklappende functie heeft. Nu wordt meer dan alleen op de consulent gefocust en is er aandacht voor het

benoemen van verantwoordelijkheden met betrekking tot hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie.

De heer John Crombez: Wat is dan de definitie van traject? Ik heb gevraagd of dit wordt bekeken vanuit een kind of een jongere die in de jeugdzorg zit, vanuit het preventieve moment aan de poort, of vanuit trajecten die eigenlijk ook weer modulair worden gedefinieerd. Hoe komen we tot een systeem om een kind of een jongere te volgen in continuïteit? Daarvoor moeten we geen betoelaagde nieuwe begeleiders hebben, ik zou graag vernemen hoe we tot een systeem komen om de jongeren makkelijk te volgen. In hun getuigenissen komt vaak aan bod dat ze tien keer opnieuw met andere mensen moeten praten.

De heer Patrick Bedert: Volgens mij zijn daar drie dingen voor nodig. In de eerste plaats zijn dat de maximale rolafspraken over wie waarvoor verantwoordelijk is. Nu blijft dit nog al te vaak hangen en zweven.

Het tweede punt is het belangrijkste, maar we staan daarmee inderdaad nog niet ver: het dossiergegeven. Als op een bepaald moment een cliënt zijn verhaal doet, is de verwijzing en ook het doorgeven van informatie daarover nu zodanig versnipperd en zo weinig ingedekt door een soort welzijnsdossier, dat zou kunnen worden vergeleken met een medisch dossier. Dat legt een hypotheek op het continu opvolgen van een traject. Vandaag worden stukjes traject opgevolgd, nooit alles van het begin tot het einde.

Het derde punt zijn maximaal sluitende afspraken over verwijzing en doorverwijzing waarbij een cliënt niet kan worden overgedragen zonder dat er zekerheid over is dat ook bij die overdracht een nieuwe continuïteit in de coördinatie is verzekerd.

Mevrouw Vogels, bij het verhaal van Willy Vandamme werd gevraagd waar die persoon dan terecht kan. Laten we daarbij even het centrumplan bekijken. Ik heb trouwens al spijt dat ik het zo heb genoemd, mijnheer Crombez, want u verbindt daar een centraal sturende gedachte aan. Dat was helemaal niet mijn bedoeling.

U vraagt waar die persoon terecht zal kunnen, want de poort zal het niet meer kunnen doen. Maar er wordt op geen enkel moment verwezen naar het Bureau Maatschappelijke Noodzaak. Ik weet wel dat daar een filter van fysieke en psychische integriteit op zit, en dat dit niet altijd gegeven is. Maar in het door u aangehaalde concrete geval was het aanspreekpunt ook een consulent die in overleg met Willy Vandamme een aantal zaken mogelijk heeft gemaakt. Welnu, in die situatie kan een aanspreekpunt iemand van een voorziening zijn in het voortraject, iemand van crisishulp als men zich daarnaar wendt, of een hulpcoördinator, als die er al zou zijn, als er een voorgeschiedenis zou zijn. Maar ook het Bureau Maatschappelijke Noodzaak kan aangesproken worden. Dat kan weliswaar alleen door hulpverleners.

Op dit moment zit die aanklappende kracht in de bijzondere jeugdzorg, terwijl volgens dit plan de consulenten meer in het Bureau Maatschappelijke Noodzaak zullen terechtkomen dan in de toegangspoort. Dat is een essentieel verschil. Dat is een nieuw gegeven. Wij denken dat het een aanspreekpunt wordt dat op het vlak van consult, zelfs van observerend case management en interveniërend case management een rol kan spelen. Het comité verdwijnt dus niet ten voordele van de toegangspoort. Een heel belangrijk nieuw element daarin is het Bureau Maatschappelijke Noodzaak.

Mevrouw Mieke Vogels: Op dit ogenblik heeft het OCMW Antwerpen vrij goede contacten met het CBJ. Problematische opvoedingssituaties worden doorgegeven. U zegt nu dat het OCMW een problematische opvoedingssituatie naar het Bureau Maatschappelijke Noodzaak moet doorschuiven?

De heer Patrick Bedert: Dat is een van de mogelijkheden.

Mevrouw Mieke Vogels: Ik vrees dat ze bij de jeugdbrigade zullen belanden.

De heer Patrick Bedert: Neen. Ik zeg dat het een van de mogelijkheden is dat het naar het Bureau Maatschappelijke Noodzaak gaat omdat alle spelers in het plan aanspreekbaar zijn. Het is heel moeilijk – en dat is ook geen realiteit op het terrein – om een theoretisch model uit te werken en te implementeren dat voor elke situatie heel duidelijk aangeeft wie waarvoor aanspreekbaar is. Uiteindelijk zijn er binnen de hulpverlening heel wat actoren aanspreekbaar. Het Bureau Maatschappelijke Noodzaak zal daarin een essentiële nieuwe speler zijn. Er zullen zeker een groot aantal van de huidige consultants in de Bureau Maatschappelijke Noodzaak aan de slag gaan, meer zelfs dan in de toegangspoort. Dat is dus echt een heel belangrijk nieuw gegeven.

Ik begrijp en deel de huiver voor een te strak geprotocolleerde, gemoduleerde administratieve aanpak van de hulpverlening. Maar ik heb willen uitleggen dat modules en modulering op dit moment geen enkele cliënt in een aanbod opsluiten. Modules zijn elementen om op maat van de noden flexibel te combineren. Nu heeft een voorziening een aanbod. Een cliënt komt daar terecht, overwogen of toevallig. En dan wordt hij geholpen vanuit het aanbod van die voorziening. De hele moduleringsoefening is er nu juist op gericht om te komen tot hulpeenheden die flexibel kunnen worden ingezet. In die zin is dit ook geen centrumplan dat alles centraal wil aansturen. Het is een grondplan dat de actoren herschikt, expliciet een brede instap benoemt, expliciet een toegangspoort installeert om intersectoraal en enkel voor dat aanbod dat zo ingrijpend is dat het achter de poort zit, een uitspraak te doen, geflankeerd door een volledig nieuw Bureau Maatschappelijke Noodzaak, dat als maatschappelijk ingrijpen in het geding is door iedereen kan worden aangesproken, ondersteund door een permanente aandacht voor hulpcoördinatie en hulpcontinuïteit en door een crisisnetwerk.

Het is nu net de bedoeling om de pionnen zo te schikken dat ze maximaal flexibel aan de slag kunnen. Ik begrijp niet dat mensen zeggen dat de vrijheid van hulpverleners wordt ingeperkt. Deze herschikking wil net die vrijheid meer kansen geven. Vandaag wordt zij ingeperkt omdat mensen in een sectoraal, werkvormgericht aanbod zitten en van daaruit ageren. Ze doen dat vaak goed en met de nodige flexibiliteit en sneller en – zoals Willy Vandamme – met oog voor de context. Maar dit plan is geen van bovenaf aangestuurd plan. De toegangspoort moet wel top-down worden aangestuurd. Anders zou hij er niet komen, we moeten daar niet flauw over doen. Maar dit plan geeft vele actoren de kans om zich flexibeler en vrijer te bewegen. Maar dat het niet evident verworven is, heeft het gesprek van vandaag ook geleerd.

Enthousiasme gaat altijd in golven. In mijn contacten op het terrein, ook met mensen van koepels, valt het mij op dat die vermoeidheid er inderdaad is. Maar als je doorpraat, merk je dat zowel de analyse die in 1999-2004 met het decreet werd gemaakt als de elementen die dit plan staven als oplossingen naar voren komen. Er zit heel veel ruis op de manier waarop de voorbije jaren een aantal zaken zijn aangepakt. Dat is voor een deel terecht. Maar voor een deel overheerst dit ook de perceptie en zijn er voor onderdelen van het initiële grondplan van het decreet zeker ook reële effecten bereikt op het terrein. Iemand zei mij onlangs: “Stel dat we stoppen met de integrale jeugdhulp of met de intersectorale toegangspoort, dan herbeginnen we er overmorgen mee.”

Want waarover gaat dit plan? Het voorveld staat er niet op. Het is in deze commissie vaak aan bod gekomen. Het is van essentieel belang om contextgericht en gezinsgericht te ondersteunen. Als je in de jeugdhulp terechtkomt, mag het toch iets meer zijn dan een gesprek van een kwartier bij een CLB-medewerker. Ik weet dat ik te kort door de bocht ga en excuseer mij alvast bij de collega's. Daarom zijn er voor die notie van de brede instap weinig alternatieven. Dat betekent niet dat de puzzelstukken, zoals ze er vandaag zijn, evi-

dent klaarliggen om morgen een nieuwe wereld te voorschijn te toveren. Maar het is evident dat er moet worden geïnvesteerd in de notie van een brede instap en het bundelen van krachten en het inspelen op de capaciteiten en methodieken. Er is geen alternatief om de maatschappelijke noodzaak en het niet rechtstreeks toegankelijke van de toegangspoort van elkaar los te koppelen. Nu zit dat veel te vaak in het kanaal van de bijzondere jeugdzorg en van de consultants. Ook andere hulpverleners moeten daarin hun rol opnemen en zouden zich moeten kunnen wenden tot een Bureau Maatschappelijke Noodzaak. In mijn terminologie geven hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie vorm aan trajectbegeleiding.

Een deel van het aanbod achter een poort zetten, met een onafhankelijke indicatiestelling en toewijzing om ervoor te zorgen dat wie de grootste noden heeft daar terecht komt, met als sluitstuk een collectieve verantwoordelijkheid om gezamenlijk rond wat nu gebeurt met betrekking tot knelpuntdossiers het net te sluiten – ik deel jullie bezorgdheid – daarvoor zijn het enthousiasme en het geloof niet bij iedereen even groot. Maar als je daarop door gaat, dan is het mijn ervaring dat men toegeeft dat er geen alternatief is voor integrale jeugdhulp. Daarmee wil ik helemaal geen goedkeuring impliceren voor wat er de voorbije jaren is gebeurd. Wel voor sommige zaken, voor andere minder. Ik zeg enkel dat men uiteindelijk weinig alternatieven ziet voor dit plan.

Mevrouw Mieke Vogels: Er zijn twee grote doelstellingen bij het realiseren van de integrale jeugdhulp. Het eerste is om te proberen om sneller en minder ingrijpend op te treden, zodat de instroom verdwijnt. De tweede doelstelling is de vermaatschappelijking van de zorg. Niet zomaar zorg overnemen, maar proberen de zorgcontext te steunen en te responsabiliseren. De achilleshiel van dit plan is dat dit alleen kan als je een brede instap kunt realiseren, als mensen weten dat ze helemaal in de beginfase ergens terecht kunnen met hun probleem. Dat kan als de vraagverduidelijking zorgzaam gebeurt en de context in rekening brengt. Dit is op dit moment niet gerealiseerd. Moet dit dan allemaal weg? Neen. Maar er moet op het eerste stuk maximaal worden ingezet. Anders zullen we meer instroom krijgen in plaats van minder. De mensen zullen de weg niet vinden, het zal te lang duren, ze zullen via de jeugdrechter binnenstromen. Dit plaatje kan alleen maar werken als in dat eerste stuk, de brede instap en de vraagverduidelijking, wordt geïnvesteerd.

De heer John Crombez: Als wij heel veel diagnoses stellen en heel veel mensen opvolgen en heel veel gegevens proberen in te brengen, waarom slagen we er dan niet in om de dossiergegevens van een kind of een jongere centraal te registreren? Daar kan het parlement voor zorgen, met alle respect voor de privacy. Als continuïteit zo belangrijk is en als men het hele plaatje wil kennen en het hele verleden en niet nadien wil vaststellen dat als men het had geweten, men het helemaal anders had gedaan, dan moet het traject beter in kaart worden gebracht. Dan moet je bepalen wie de volledige toegang heeft tot de gegevens. Het parlement moet ervoor zorgen dat die data centraal worden verzameld en consulteerbaar zijn.

III. UITEENZETTING DOOR DR. SARAH VAN GRIEKEN, PSYCHIATER IN HET OPZ GEEL

Dr. Sarah Van Grieken: Ik zal mijn taak als veldwerker toelichten. Ik benadruk het woord veldwerk. Wij spelen in op onbekende situaties. Wij werken met jongeren die heel wat hebben meegemaakt. We gaan heel creatief om met de invulling van de zorg.

Ik zal het over die jongeren hebben zodat u de voeling met de realiteit niet kwijtraakt. Ik werk als kinderpsychiater in Mol en in de reguliere geestelijke gezondheidszorg, ambulantly en 'outreaching' voor jongeren van nul tot achttien. Ik zie ook heel kleine kinderen. De visie van de jongeren speelt een rol in mijn uiteenzetting.

1. Stijgende nood in jeugdzorg

Stijgt de instroom? Zijn daar verklaringen voor? Ik wil de rol van de media daarin belichten. We weten uit wetenschappelijk onderzoek dat de jeugddelinquentie stabiel is gebleven in de afgelopen jaren, maar als we de kranten openslaan, wordt er juist heel veel aandacht aan besteed. Dat wekt het algemene gevoel dat onze jongeren veel gewelddadiger zijn dan vroeger. Dat is niet bewezen. Ik ben het wel eens met de vorige sprekers dat er een toename is van gedrags- en emotionele problemen en dat die vaak meer complex zijn. Die gedragsproblemen zijn vaak de meest frequente reden van verwijzing naar allerlei vormen van hulpverlening.

Ik vertrek vanuit mijn functie als kinderpsychiater in een gemeenschapsinstelling, en kan dus geen volledig beeld geven van de zorg voor jongeren. Het is een specifieke doelgroep. Het zijn jongeren die bijna elke hulpverleningsvorm al hebben doorgesparteld. Het is belangrijk om het daarover te hebben.

Ik ga kort vertellen met welke jongeren wij in het outreachteam in de gemeenschapsinstelling werken. Ongeveer de helft van de jongeren die daar verblijven, worden bij ons aangemeld. Dat is veel. Professor Deboutte heeft hier zeker aangehaald dat uit onderzoek gebleken is dat jongeren in de jeugdzorg en zeker in de gemeenschapsinstellingen een hoog percentage aan psychopathologie hebben. We zien vooral zestien- en zeventienjarigen. Net meer dan de helft is autochtoon, maar een vierde is van Marokkaanse oorsprong en een vierde zijn nieuwe migranten: Joegoslaven, Tsjetsjenen, Amerikanen. Die laatste is een heel specifieke en toch wel zorgwekkende doelgroep. De jongeren komen uit alle lagen van de bevolking, maar een meerderheid komt uit de lagere sociale klasse.

Ik heb een onderscheid gemaakt in drie grote groepen jongeren die worden aangemeld. Er zijn de jongeren met onderliggende psychiatrische problemen die aanleiding geven tot gedragsproblemen. Er is ook een groep van jongeren met een complexe psychiatrische problematiek die waarschijnlijk een genetische oorzaak heeft maar die zwaar gecompliceerd wordt door de situatie waarin ze zijn opgegroeid. Die jongeren zijn vaak al van hun eerste levensjaar in de jeugdhulp omwille van verwaarlozing, mishandeling en een gebrek aan mogelijkheden om zich te kunnen ontplooien. We gaan ervan uit dat deze jongeren nog heel weinig baat hebben bij doorgedreven hulpverlening, maar het is belangrijk om voor hen een goed pakket te maken om aan hun noden te kunnen voldoen. Een derde groep zijn migrantenjongeren waar we eigenlijk geen vat op hebben. Die jongeren hebben een heel beperkte gewetensontwikkeling en weinig maatschappelijke waarden en normen, vaak in combinatie met traumatisatie. Die groep wordt, gezien de toenemende migratie, groter. We kunnen geen preventiemiddelen inzetten omdat ze er gewoon nog niet zijn. Die jongeren passen niet in het bestaande hulpverleningsaanbod. Toch moet er veel zorg aan worden besteed, omdat ze toch wel zware feiten plegen en zware zorg nodig hebben.

2. Enkele casussen

Ik heb ervoor gekozen om een aantal casussen voor te stellen om het wat realistisch te maken. De namen zijn uiteraard fictief.

Rinaldo is een jongen van zeventien die in de gemeenschapsinstelling komt omdat hij zijn moeder heeft proberen te wurgen en daarna zichzelf. Die jongen komt uit een goed gezin. Vader is ingenieur, moeder bediende. Hij had nog niets van hulpverlening gehad. Het blijkt dat hij eigenlijk zwaar autistisch is en dat hij op school op zijn tenen moet lopen om het goed te doen waardoor hij thuis alle frustratie moet uitwerken. Hij stelde al jarenlang heel agressief gedrag, maar de ouders, die intussen aan het scheiden waren, hadden de hulpverlening niet opgezocht.

Yannick is een jongen van zeventien jaar. Hij werd in een gemeenschapsinstelling geplaatst omdat hij seksueel grensoverschrijdend gedrag stelde ten aanzien van twee kleine kinde-

ren in zijn pleeggezin. Het is een jongen die vanaf één jaar in het ckg werd opgenomen. Daarna volgde een pleeggezin. Door gedragsproblemen kwam hij terug in een ckg terecht, in instellingen voor bijzondere jeugdzorg, psychiatrie. Eigenlijk is het een jongen van wie we hadden kunnen weten dat hij problemen zou geven. Hij zat van zijn één jaar in de hulpverlening en werd van hier naar ginder gestuurd, zonder context. Het kind is niet genoeg ontwikkeld. De jongen zit nu in een gemeenschapsinstelling en niemand weet wat met hem te doen.

Een andere casus is Emir. Hij is een Marokkaan van de tweede generatie. Door een gebrek aan culturele aanpassing of aan maatschappelijke inbedding kon die jongen op school niet mee. De vader heeft geprobeerd om hem via strenge maatregelen naar school te doen gaan. Emir bleef thuis. In die periode is zijn vader zijn werk kwijtgeraakt. Emir luisterde dan niet meer naar hem. Daarna is er heel veel hulpverlening gevolgd met moeder en vader. We hebben de tendens niet meer kunnen keren omdat de vader zijn waardigheid kwijt was.

Muyo is wat ik een ‘nieuwe migrantjongere’ noem. Hij komt van Joegoslavië. Hij is sinds twee jaar hier. Hij kwam in de gemeenschapsinstelling wegens roofmoord. Hij heeft zijn moeder en vader in Joegoslavië zien vermoorden. Op de een of andere manier is hij naar hier gekomen. Wij hebben het gevoel dat men alles kan inzetten qua hulpverlening, van agressieregulatie, het aanbrengen van normen en waarden, maar dat die gasten niets te verliezen hebben. Ze zeggen dat ook zelf. Eigenlijk kan men er heel moeilijk mee werken.

Een laatste voorbeeld is Hassan. Hij is in de gemeenschapsinstelling gekomen omwille van gedragsproblemen in het mpi waar hij verbleef. Het was een succesverhaal, omdat hij door therapie echt wel heeft geleerd om met agressie om te gaan. Er zijn jongens die niet verder geraken in hun ontwikkeling dan de behoefte om continu gestuurd te worden, gestructureerd te worden. Eigenlijk kan hij nergens anders terecht. Hij is niet agressief. Hij gaat ondertussen ook naar school, naar de zorgboer. Hij mag ook een dag gaan werken bij de kapper. Maar in Vlaanderen is er eigenlijk geen aanbod om die jongen met best wel intensieve, ook psychiatrische, zorg door te verwijzen. Ideaal zou zijn als die jongen van zestien jaar het aanbod zou krijgen van een volwassen chronische patiënt.

Omwille van de problematiek in onze maatschappij blijkt soms dat er voor bepaalde jongeren geen eenduidig aanbod is. Dit leidt jeugdrechters ertoe beschikkingen te schrijven waarin staat dat ze de jongeren aan de straat toevertrouwen. Dit wijst duidelijk op een maatschappelijk probleem waar we iets aan moeten doen.

3. Verklaringen voor de stijgende instroom

Vanuit die visie zoek ik verklaringen voor de stijgende instroom en voor de complexiteit van de problemen. Ik hoor van de jongeren waarmee ik werk dat de media hierin een rol spelen. Jongeren vinden het op den duur bijna normaal iemand neer te slaan of te beroven. Dat gebeurt immers zo vaak. Daarnaast is er het maatschappelijk beeld dat alles kan en alles mag. Jongeren ervaren minder grenzen. Een ander element is de beschikbaarheid van middelen, zoals alcohol en drugs. Dit is uiteraard niet nieuw. Zwakke jongeren van twaalf of dertien jaar oud weten perfect op welke straathoek ze van volwassenen iets kunnen kopen. De vraag hoe we hiermee omgaan, is een belangrijk onderdeel van het debat.

Verder is er ook het maatschappelijk probleem dat ouders, zelfs goede of sociaal hoger gerangschikte ouders, veel druk ervaren. Ze hebben meer stress en ze besteden minder tijd aan hun kinderen. Hierdoor krijgen kinderen op jongere leeftijd minder mee hoe ze iets op een minder agressieve manier moeten vragen. De peutertijd is hierbij van groot belang. Ouders moeten peuters en kleuters leren dat ze hier ook op een andere manier mee kunnen omgaan. Als kinderen van twee tot drie jaar oud met een conflict ten gevolge van de scheiding van hun ouders worden geconfronteerd, kan dit een cruciaal element in het ontstaan van latere gedragsproblemen vormen.

Het is verbazingwekkend hoe verborgen de problematieken soms nog zijn. Heel wat gezinnen met kinderen kampen met allerlei problemen, zoals psychiatrische problemen of problemen met het gerecht, en weten dit verborgen te houden. Als die kinderen dan zeventien of achttien jaar oud zijn, komen ze uiteindelijk in de hulpverlening terecht. We vragen ons vaak af hoe in een samenleving als de onze nog zodanig geïsoleerde gezinnen kunnen bestaan.

Ik wil hier overigens benadrukken dat het in België perfect mogelijk is kleuters niet naar school te sturen. In een aantal gevallen zal dit geen problemen opleveren. In andere gevallen stellen we echter vast dat er iets scheelt. Tijdens huisbezoeken merken we soms dat de broertjes en zusjes van jongeren die bij ons in begeleiding zijn niet naar school gaan. Er schort iets aan ons systeem. Dat kan blijkbaar gebeuren. Die kinderen worden niet gezien. Die komen niet buiten en die gaan niet naar school. Verder is er in veel gezinnen sprake van mishandeling en verwaarlozing. Dat komt niet altijd naar buiten.

Een volgend belangrijk punt betreft het gebrek aan langdurige opvolging, ook wel life-coaching genoemd. Die opvolging moet niet intensief zijn. Als een kind geen familie heeft die voor de opvolging kan instaan en doorheen zijn ontwikkeling van voorziening naar instelling wordt verplaatst, zou iemand het toch moeten opvolgen. Om kosten te besparen, wordt veel hulpverlening echter zo kort mogelijk gehouden. Thuisbegeleiding duurt maximaal drie maanden. De ckg's mogen gedurende een maximaal aantal dagen opnemen. De rode draad doorheen de problemen van het kind gaat op die manier verloren. Het kind krijgt elke keer iemand anders voor zich. Het kan zich niet op de goede manier ontwikkelen.

Een volgend probleem is de migratie. Er is een groot verschil tussen allochtonen van de tweede of de derde generatie en de niet-begeleide minderjarigen. Sommige jongeren uit die laatste groep zijn eigenlijk total loss. Er is nog geen aanbod voor hen. We hebben hier niet voldoende zicht op. Sommigen zijn afkomstig uit getto's en hebben al veel meegemaakt. We kunnen niet in het juiste aanbod voor hen voorzien.

Ik wil nog een paar punten aanhalen waar we in de hulpverlening op stoten en die een verklaring voor de toename van de problemen en van de complexiteit van de problemen kunnen vormen. Hoewel de hulpverlening groeit en duizenden projecten worden uitgewerkt, blijven jongeren tussen de mazen van het net glijpen.

Alle actoren in de hulpverlening hebben hun eigen aanbod, hun eigen regelgeving en hun eigen visie op wat al dan niet kan. Hierdoor gaat het voor een aantal jongeren mis. Ze zijn niet in een vakje te plaatsen. Onze jeugdzorg is in sterke mate aanbodgestuurd en zelfs overheidsgestuurd. Dit ontnemt de hulpverleners een gedeelte van hun engagement. Ze trachten niet of niet meer buiten het eigen vakgebied te werken en samenwerkingen aan te gaan.

Het probleem van de wachtlijsten is een gekend fenomeen. Wachtlijsten zijn natuurlijk geen goede zaak. Tijdens het wachten daalt het engagement en wordt de problematiek complexer. Dit is verbonden met de tendens in de reguliere en de forensische kinderveerpsychiatrie om eerst een diagnose te stellen en dan pas hulp te verlenen. De vraag is hoeveel tijd we op die manier verliezen. Het is heel belangrijk de problematiek duidelijk te kennen. Dit houdt echter niet in dat we altijd over een diagnose moeten beschikken voor we kunnen beginnen.

Het tegengestelde is een oplossingsgerichte aanpak. In Mol werken we niet meer met diagnoses. We gaan na wat voor die jongere nodig is en wat we kunnen doen zonder de diagnosticerende batterij in stelling te brengen.

4. Beleidsvoorstellen

Dit brengt me bij onze beleidsvoorstellen en elementen waarover zeker eens moet worden nagedacht. De visie die overal aan bod komt, houdt in dat de zorg meer op het kind en zijn gezin en minder op de omgeving moet zijn gericht. Er moet respect voor en kennis van diverse culturen bij te pas komen.

Ik vind het dan ook belangrijk een maatschappelijk debat over preventie te voeren. De jeugddelinquentie neemt niet toe en blijft uitzonderlijk. Er zijn natuurlijk soms ernstige uitzonderingen, zoals Kim De Gelder. De indruk bij de jongeren is nu dat dit min of meer normaal is, gewoon omdat het bestaat. De media spelen daarin een belangrijke rol. Zij staan in voor de verslaggeving en brengen in beeld wat de gezinnen zelf kunnen en wat de nood is aan hulpverlening.

Het is de taak van de maatschappij om het aanbod transparanter te maken. Alles hoeft niet bij de hulpverlening te worden gelegd. Ik vergelijk met de integrale jeugdhulp waar alle hulpverleners weten wat de anderen doen. Daarnaast moet het ook meer bekend worden. Op die manier wint men tijd. Ouders weten dan waar ze moeten aankloppen en kunnen dan worden doorverwezen.

Het is heel belangrijk om risicomoeders op te volgen. Ouders die vijf of zes kinderen hebben en wier kinderen allemaal worden geplaagd, worden vaak opnieuw zwanger. Daar is al veel over gezegd. Het is dan ook een moeilijk debat. Het is belangrijk na te gaan hoe we dit wat meer kunnen stroomlijnen.

Opvoedingsondersteuning, Triple P, waar professor Deboutte het al over gehad heeft, is heel belangrijk. Misschien moet ook het debat worden gevoerd wat we bijvoorbeeld doen met kleuters die niet naar school gaan. Soms missen we de school als mogelijke signaalgever dat er iets mis is.

Wat ook tot nadenken stemt, is de doorverwijzing van eerste lijn en een betere samenwerking met tweede en derde lijn. De vraag is hoe we die gezinnen die verborgen leven en problemen hebben, toch kunnen bereiken. Tot de leeftijd van twee tot drie jaar doet Kind en Gezin dat, maar daarna is het gedaan. Veel van die verborgen gezinnen komen bij het OCMW voor een uitkering of bij de daklozencentra. Misschien moeten we daar meer in investeren. Misschien moeten zij meer consultfuncties krijgen. Ik heb wat vragen bij het buurtwerk. De burens van vandaag zijn niet meer de burens van vroeger. Toch biedt het buurtwerk eventueel nog een toekomst, maar men kan het natuurlijk niet forceren.

Ik heb het daarnet ook gehad over het opvolgen van langdurige risicokleuters. Dat zijn kleuters van wie we vanaf het begin weten dat ze het moeilijk zullen hebben tijdens de adolescentie. Er zou een netwerk moeten zijn dat deze jongeren opvolgt. Sommige consultants zouden dat op zich kunnen nemen. Ik pleit dan ook voor steun aan die consultants. Zij moeten de hulpverlening kennen en beschikbaar zijn voor een kind als dat van de ene plaats naar de andere gaat.

Er is één grote 'maar', namelijk de nieuwe migranten. We kunnen bij hen niet aan preventie doen, omdat ze er niet zijn. Dat blijft een grote vraag in de migratieproblematiek.

Ten slotte heb ik een paar bedenkingen rond het beleid van de curatie. We zijn van mening dat er niet veel nieuwe zorg meer bij moet komen. De bestaande zorg is niet slecht. Er is in België heel veel knowhow en we proberen evidence-based te werken.

Eigenlijk gaat het er vooral om die zorg anders te organiseren. Ik denk dat ik er zeker niet nieuw in ben als ik pleit voor meer ambulante, outreachende, mobiele zorg vanuit elke sector. De bijzondere jeugdzorg en de kinderpsychiatrie hebben mobiele equipes. Ik denk

dat er meer moet worden nagedacht hoe die mobiele teams wat meer op elkaar kunnen inspelen. Er zouden – misschien ten koste van een aantal bedden – meer mogelijkheden kunnen worden gecreëerd.

Een voorbeeld hiervan is EQUIP, een training voor jongeren om te leren omgaan met agressie. Het is het bijbrengen van waarden en normen in de maatschappij. Dat wordt in de gemeenschapsinstellingen in de For-K's gegeven, maar er is geen mogelijkheid om dat ambulant te geven, wat voor een heel aantal jongeren toch zou kunnen werken.

In de bestaande zorg moet er meer worden samengewerkt, moet er meer vertrouwen zijn in elkaar. Dit natuurlijk versus de risico-inschatting waarbij je jongeren niet aan elkaar moet doorgeven omdat ze te grote problemen stellen of een te groot gevaar zijn voor de veiligheid. Het principe van de netwerktafel sluit daar heel sterk bij aan.

Het CAPA-systeem is een Engels systeem en staat voor Choice and Partnership Approach. Het is een systeem dat is voorgesteld door kinderpsychiaters om de instroom te beperken. Het gaat erover dat je je aantal intakes of aanmeldingen gaat doen, waarbij je goed weet welke hulpverlener wat doet en waarbij je het engagement van de ouders tracht te vergroten vooraleer je hen naar professionele hulpverlening stuurt.

Ik pleit voor crisiswerking vanuit elke sector. Nu zijn er slechts een aantal sectoren die crisiswerking hebben, waarbij het aanbod zich op een andere dienst bevindt dan waar de jongere zit.

Verder is er het oplossingsgericht werken versus diagnostiek en pas daarna hulp.

De vakoverschrijdende budgetten en regelgeving zijn daarnet ook aan de orde gekomen. Er is een hele discussie POS en MOF. Dat is eigenlijk iets dat in de hulpverlening wel vaker voor problemen zorgt. Een aantal hulpverleners kunnen vanuit de regelgeving enkel met MOF'ers werken, waarbij het systeem om als MOF'er te worden gedefinieerd, ook niet altijd even duidelijk is. Anderzijds zijn er vanuit de projecten veel meer middelen gekomen om met MOF-jongeren te werken. Dan kan het advies van een hulpverlener misschien zijn om een jongere als MOF'er te beschouwen zodat we hulp kunnen bieden.

Hetzelfde geldt voor de knelpuntdossiers. Je hebt een knelpuntdossier nodig om een goede samenwerking te hebben met de verschillende sectoren, zoals internaten, terwijl dat voor een aantal jongeren zonder knelpuntdossier ook nodig is.

Ten slotte is er een doorstroom van jongvolwassenen naar chronische – maar ook andere – psychiatrie. Voor een aantal jongeren met een chronische psychiatrische problematiek is er gewoon geen aanbod in België. Het concept van de volwassen psychiatrie zou daar eigenlijk best op werken, volgens hun handicap, maar volgens de huidige wetgeving kan je daar geen beroep op doen. Zo blijf je met die jongeren zitten of moet je overschakelen naar minder intensieve hulp, waardoor ze voor gedragsproblemen blijven zorgen.

VI. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw Vera Jans: Ik vind het altijd interessant – zeker nu we al wat gevorderd zijn in onze commissiewerkzaamheden – om concrete casussen te horen, want dan kunnen we ons een beeld vormen waarover het nu echt gaat.

In het verhaal over Yannick zei u daarnet dat niemand weet waarheen te gaan met die jongen. Hij zit nu in Mol, is 16 jaar en heeft een hele voorgeschiedenis van alle mogelijke hulpverlening. Ik neem aan dat dat wel vaker gebeurt. Waar komen die mensen dan terecht? U en vele andere sprekers zeggen dat er niet veel nieuws moet worden uitgevonden. Er is al heel wat dat kan worden versterkt. Maar wat doen we vandaag met zo'n jongere?

U had het ook over de casus van Muyo, een nieuwe allochtoon. U hebt in uw toelichting de nadruk gelegd op die nieuwe allochtonen. Ik denk ook dat dat een groot probleem is. U zei dat die mensen total loss zijn, dat we daar geen vat op hebben. Ze komen vaak uit een totaal ander kader. Ik wist niet dat er zo'n grote groep van die nieuwe allochtonen met die specifieke problematiek is. Hoe gaan we dat aanpakken?

U hebt een aantal keren gezegd waar het op staat. U haalde voorbeelden aan van gezinnen waar er al vijf à zes kinderen geplaatst zijn en waarvan de moeder al dan niet met een nieuwe partner opnieuw een kindje verwacht. Het gaat daar over gezinsplanning.

U hebt zich daar niet over uitgesproken. Voor ons is dat een heilig huisje. U bent zeker de vierde of vijfde spreker die dat concreet aanhaalt en zegt dat we daar misschien wel iets mee moeten doen. Maar wat moeten we daar dan mee doen?

Mevrouw Katrien Schryvers: U hebt gesteld dat u van een aantal domeinen niet weet hoe u ermee moet omgaan en dat u daar met hele grote vragen zit.

We zijn in deze commissie op zoek naar de oorzaken waarom steeds meer jongeren en – ook op jongere leeftijd – kinderen worden geconfronteerd met grote problemen. U haalt een aantal oorzaken aan en noemt het verklaringen. U geeft eerst een aantal cijfers. We zijn met de commissie Welzijn ook op bezoek geweest in Mol. De cijfers die u geeft over de jongeren die u ziet in Mol, zijn voor ons heel belangrijk. Het is voor ons belangrijk te horen hoeveel jongeren er bij u worden aangemeld met grote psychiatrische problemen. Dan kan je je inderdaad afvragen hoe dat nu komt. Wat ik uit uw uiteenzetting leer, is dat we de meest complexe psychiatrische problematieken vaststellen wanneer kinderen vanaf heel jonge leeftijd al in de problemen komen en opgroeien in een probleemgezin. De peuter- en kleuterleeftijd is ongelooflijk belangrijk.

Dan vraag ik me af of er niet vaak veel te laat wordt ingegrepen. Wat is uw aanvoelen daarin? Vaak is men in de buurt misschien wel op de hoogte van een aantal problemen en zijn er hier en daar meldingen, maar wordt er niet onmiddellijk ingegrepen. De heer Dehaene heeft hier in de commissie al meermaals verwezen naar het Scandinavische voorbeeld van de knipperlichten. Als er een aantal knipperlichten gaan branden, moeten we dan toch niet sneller ingrijpen?

Waar is de grens tussen de vrijwillige en gedwongen hulpverlening? U mag me tegenspreken als ik het verkeerd begrepen heb, maar ik hoor toch een onderliggend pleidooi om die grens wat op te schuiven naar 'hoe jonger, hoe sneller ingrijpen'. Want het is zo belangrijk voor de toekomst van die jongeren, maar ook vooral voor de manier waarop er nog kan worden geredieerd.

Ik vond het soms zelfs bijna fatalistisch wanneer u stelt dat er een groep jongeren is die al zoveel heeft meegemaakt. Niet alleen de nieuwe migranten, maar ook jongeren van hier, waarbij het is misgelopen op een- of tweejarige leeftijd en waar er eigenlijk niets meer mee aan te vangen is. Ik vind het heel erg dat te moeten vaststellen. Je vraagt je dan ook af of het anders had kunnen lopen als we sneller hadden ingegrepen.

Ik noteer zeker ook uw pleidooi voor life-coaching. Eerst veel meer preventie, sneller ingrijpen bij knipperlichten, maar nadien ook meer nazorg. Dat is een pleidooi dat we hier ook al vaker hebben gehoord.

U zegt dat u het cijfer van de mishandeling en verwaarlozing van kinderen ziet stijgen en dat kinderen daar de enorme gevolgen van ondervinden. Weet u eigenlijk of het inderdaad meer voorkomt dan vroeger of dat het vroeger misschien veel meer verborgen was en nu meer aan de oppervlakte komt?

De druk op ouders is ongelooflijk groot. Die veilige peutertijd is zo belangrijk voor kinderen. Hoe kunnen we daar eventueel ingrijpen zodat die druk verdwijnt en die opvoeding mee gedragen wordt door heel de maatschappij? Daarin speelt natuurlijk ook de verdunning van het sociaal weefsel mee. U doet daar ook een oproep naar buurten enzovoort. Ik denk dat dat heel terecht is. Alleen moeten we ons afvragen hoe we dat kunnen realiseren. Ik denk dat dat door alle beleidsdomeinen heen moet gaan.

Ten slotte sluit ik aan bij de vraag van mevrouw Jans. U schetst een beeld van die migrantenjongeren en nieuwe migranten. Hoe kunnen we daar ingrijpen? We moeten ons daar vragen bij stellen, anders wordt het hier echt dweilen met de kraan open.

Mevrouw Mieke Vogels: We hebben een onderzoek gezien uit de provincie Antwerpen. Daaruit blijkt dat er in de bijzondere jeugdzorg in Antwerpen 14 percent niet-begeleide minderjarigen zitten. Zitten er ook een aantal niet-begeleide minderjarigen in de gemeenschapsinstellingen? Hoe gaat men daar in godsnaam mee om? Wat is daar de finaliteit van?

U hebt gezegd dat het belang van mobiele teams niet overschat kan worden. Er gebeurt van alles, maar meer zou op elkaar afgestemd moeten worden. Wie moet daarvoor het initiatief nemen?

De heer John Crombez: De presentatie geeft een zeer goede aanvulling op de discussie van daarnet. Toch heb ik een paar vragen. In uw presentatie gaat het over de populatie outreach, met zeer opvallende cijfers over jongeren, zowel allochtone als autochtone. Is dat de populatie die met outreach bereikt wordt? Of zijn ze ook representatief voor de hele populatie?

De CAPA-studie is me niet bekend. Ze klinkt bijzonder interessant, omdat het gaat over heel concreet studiewerk: wie doet dat en hoeveel kan men nog aan het gezin en de ouders overlaten? Waar kunnen we die vinden?

Vorig jaar werd in de Nederlandse Tweede Kamer een heel uitgebreide discussie gevoerd over de gezinsplanning. Hebt u dat wat kunnen volgen? Daar is men effectief heel erg in de richting van gezinsplanning gegaan en werd het recht op ouderschap in vraag gesteld.

In uw presentatie stelt u dat een grondige diagnose goed is. Het koppelen van hulp aan diagnose is vreemd. Dat men zorg koppelt aan diagnose en dat men daarin heel gericht en selectief is, tot daaraan toe. Hoe moet die tendens worden omgekeerd? Het is eigenlijk een systeem waarbij we altijd zoeken naar verantwoording voor het uitgeven van geld. Wat is volgens u een mogelijkheid om het te doen? Kan dat door meer verantwoordelijkheid te leggen bij de mensen op het terrein zelf, die dicht bij de jongeren of de dossiers staan? Volstaat het om te zeggen dat men in een buurt is geweest? Want dan gaat het louter om een vaststelling. Er is geen diagnose. Er wordt gewoon vastgesteld dat er een probleem kan zijn en dat het misschien nuttig is om daar te komen. Ook als we zeggen dat we niet erg regelgevend willen zijn, zijn we dat op het einde van de bespreking toch weer wel. Hoe kan men die tendens omkeren?

De heer Peter Gysbrechts: Men heeft het hier al meermaals gehad over vroegdetectie. Ook u hebt ernaar verwezen. U hebt gezegd dat bij peuters van twee tot drie jaar al heel wat gedetecteerd kan worden. Ik heb me laten vertellen dat dat zelfs vroeger kan. Hoe ziet u dat specifiek en praktisch? Op welke manier kan dat georganiseerd worden? U haalt ook aan dat in het begin Kind en Gezin een goede optie is. Na de leeftijd van twee tot drie jaar zijn ze daar ook weg. Zelfs in de periode van Kind en Gezin gebeurt dat niet, of te weinig.

U hebt gezegd dat er een crisiswerking uitgebouwd zou moeten worden vanuit elke sector. In een aantal sectoren is dat al zo. Is er een sector waar het cruciaal is dat men er direct mee aanvangt?

Mevrouw Vera Celis: Ik sluit me aan bij een vraag die door vorige sprekers is aangehaald, namelijk over de gezinsplanning. Bij de preventie hebt u expliciet gezegd dat we daarover moeten durven nadenken. Is dat niet wat vrijblijvend? Moet er beleidsmatig iets meer worden gedaan? Ik weet dat het een moeilijke discussie is.

Mijn tweede vraag gaat specifiek over de trajectbegeleiding, die ook al een paar keer ter sprake is gekomen. Het is zeer belangrijk dat jongeren het juiste traject kunnen volgen en daarbij hulp krijgen aangeboden. Is het volgens u duidelijk dat u de juiste jongeren die psychiatrische hulp kunt geven? Bereikt u de doelgroep? De weg naar de psychiatrie is zeker niet eenvoudig. Via detectie vanuit onderwijs, via de aanmelding door het CLB weet ik dat het een immense stap is om kinderen, jongeren naar de psychiatrie te krijgen. Hebt u daar de laatste jaren een positieve beweging in gezien?

Mevrouw Else De Wachter: U geeft zelf aan dat het belangrijk is dat men kinderen op zeer jonge leeftijd op een goede manier moet kunnen opvolgen en dat men zeer snel moet kunnen optreden als het nodig is. Trajectbegeleiding is belangrijk. U geeft vanuit de praktijk vijf gevallen aan. U zegt dat voor een op vijf begeleiding nodig is. Daarnaast hebt u wel aangegeven dat als men in de vier andere gevallen snel contextgebonden op zeer jonge leeftijd had kunnen werken, men dat misschien had kunnen vermijden.

Daarntoe werd verwezen naar de wet op de privacy. Naast het samenwerken met heel wat beleidsdomeinen is het samenwerken met heel wat, ook bestuurlijke, niveaus belangrijk. Ik denk daarbij aan de lokale besturen. Kind en Gezin heeft heel wat gegevens over kinderen tot twee tot drie jaar. Daarna gaan de meeste kinderen naar de schoolse omgeving, waar de CLB's de informatie hebben. Maar de lokale besturen beschikken over de gegevens over wie op welk moment drie jaar is en waar ze zich bevinden, bijvoorbeeld in de scholen op het grondgebied. Men kan daarbij filteren om te kijken waar de kinderen zich bevinden als ze daar niet zijn ingeschreven. Ik denk dat we zo heel kort op de bal kunnen spelen. Is er op dat vlak geen extra taak weggelegd voor de lokale besturen? Lokale besturen zouden dan een partner zijn van Kind en Gezin en de CLB's.

Dr. Sarah Van Grieken: De vele vragen liggen me na aan het hart. Ik heb echter niet op alle een antwoord.

Wat de gezinsplanning betreft, dat is een zeer moeilijk vraagstuk. Ik pleit zeker niet voor een toename van de gedwongen hulpverlening, misschien wel voor een vastklampende hulpverlening. Als men weet dat bepaalde gezinnen die een kind verwachten, in een problematische situatie zitten, dan kan men denken aan een mobiel team of consultaties inrichten. De hulpverlening is daarbij niet echt gedwongen. De bedoeling is wel ze op te volgen, en misschien zelfs met de bedoeling om ze opvoedingsondersteunende cursussen aan te bieden. Dat is een zeer moeilijk vraagstuk. Ik zou opteren voor een aanklampende, motiverende hulp.

Dat sluit enigszins aan bij de werking in de gemeenschapsinstellingen en de toegang tot de psychiatrie. Er ligt nog steeds een taboe op psychiatrie. In het algemeen is dat stabiel gebleven. Ik denk wel dat ouders gemakkelijker met hun jongere kinderen van twee tot vier jaar komen. Dat is wel positief. Als jongeren in de gemeenschapsdienst absoluut niets met psychiatrie te maken willen hebben, dan steken we heel veel tijd in motivering en aanklampend werken. Het gaat dan om heel kleine, minieme dingen waarover ze eventueel wel een hulpvraag zouden kunnen stellen. De aanpak voor de risicomoeders zou wat dezelfde kunnen zijn om, al was het maar via het OCMW, iemand te vinden die de zaak opvolgt en als het nodig is, stappen te ondernemen voor verdere hulpverlening.

Ik heb geen cijfers over een eventuele toename van kindermishandeling. Ik denk wel dat ouders meer aangeraden of zelfs gedwongen mogen worden tot een opvoedingsondersteuning, al was het maar gedurende een avond.

Er was een vraag in verband met het direct koppelen van hulp aan een diagnose. Ik denk dat er wel een mogelijkheid is om die te koppelen aan de intensiteit van de zorg die nodig is. Professor Deboutte heeft een instrument voorgesteld om los van diagnoses na te gaan wat de intensiteit is van de nodige zorg. Daar kan men hulp of financiële middelen aan koppelen.

We zijn zelf nog aan het zoeken naar een mogelijk voorstel inzake migrantenjongeren. Een concreet voorbeeld van een doorbraak is de samenwerking met mensen van dezelfde cultuur. Zo hebben we samengewerkt met een Congolese medewerker die de aangeboden hulpverlening heeft kunnen vertalen, waardoor we iets meer motivatie hadden bij de jongeren. Het is noodzakelijk om de bestaande hulpverlening meer cultuurcompetent, meer cultuurgericht te maken.

Er werd gevraagd naar het meer opvolgen van peuters en kleuters en naar het aanstellen van een 'life coach'. De werking van Kind en Gezin is goed voor de meeste gezinnen. Als we zoiets kunnen voortzetten gericht op jongvolwassenen, bijvoorbeeld via een jaarlijkse of halfjaarlijkse controle, dan is dat al een redelijk plan. Dan zien we ook wie eruit valt. Natuurlijk hebben de meeste van de problematische gezinnen hun boekje van Kind en Gezin niet meer. We moeten dus ook een andere sluis maken, bijvoorbeeld via het OCMW, om die mensen op te volgen.

Er werd gevraagd waar jongeren zoals Yannick terechtkomen. Dat is een groot vraagteken. Meestal wordt er van alles geprobeerd met minder intensieve hulpverlening of in een internaat met bijkomende begeleiding, of gewoon terug bij een familie. Eigenlijk weten we al op voorhand dat dat onvoldoende zal zijn om het te rekken tot achttien jaar. Soms blijven ze in de gemeenschapsinstelling tot ze achttien zijn, en kunnen wij beginnen met het opstellen van het dossier voor de meerderjarigheid. Soms wordt er een oplossing gevonden, soms niet.

Ik weet niet goed welk antwoord ik moet geven op de vraag over de mobiele teams. Uit ervaring heb ik daarover een positief gevoel. We werken soms samen: het mobiele team van de jeugdpsychiatrie met het mobiele team van de jeugdrechtbank. Dat kan een heel mooie samenwerking zijn. Hun doelgebieden worden wat afgeschermd. Soms zitten we met het probleem dat de kinderpsychiatrie drie maanden mag werken en de jeugdrechtbank aan een aantal voorwaarden gebonden is. Als de thuisbegeleiding van de jeugdrechtbank dan stopt, dan moeten wij misschien ook stoppen of dan stopt de mogelijkheid om naar een zorgboer te gaan, omdat die opdrachtgever is. Daarom vraag ik me af of beide wat losser van elkaar gekoppeld kunnen worden zodat er meer vanuit het werkveld kan worden ingevuld op welke manier er kan worden samengewerkt. Ik heb nog geen oplossing gevonden voor de vraag wie dit moet coördineren.

Er was een vraag over het crisisaanbod uit de verschillende sectoren. Het is belangrijk dat daar waar een jongere zit, de intensiteit van de hulpverlening kan worden opgevoerd. Nu is het vaak zo dat een jongere in een internaat zit of zelfs in een gemeenschapsinstelling en er een externe crisisdienst aan huis moet komen. Als er een probleem is met thuisbegeleiding vanuit de jeugdrechtbank, vragen ze nu soms aan ons om de crisis mee op te lossen. Het is goed als er bij het bestaande aanbod kan worden gebleven en er indien nodig expertise kan worden gevraagd. Het is noodzakelijk om een jongere zo lang mogelijk in de eigen context te behouden.

Mevrouw Katrien Schryvers: U zei dat bij een aantal jongeren psychiatrische problematieken genetisch bepaald zijn, maar dat het vaak ook uitingen zijn van problemen in de thuis-situatie. Denkt u dat de CLB's daarin een grotere rol kunnen spelen? Wat is uw standpunt met betrekking tot het lopende project van de coaches geestelijke gezondheidszorg in het secundair onderwijs? De signaalfunctie kan van groot belang zijn.

De leerlingen van het secundair onderwijs gaan naar het medisch schooltoezicht, maar daar worden enkel een paar vragen gesteld naar het welbevinden van de jongeren, dat heb ik begrepen uit een antwoord van minister Smet. Wordt er echt gepeild naar eventuele psychiatrische problematieken die erop zouden kunnen wijzen dat er andere problemen zijn? Als er niet gepeild wordt, wordt er zeker niet opgevolgd.

Dr. Sarah Van Grieken: Dat is een terechte bezorgdheid. Het is echter niet eenduidig dat we de last bij de CLB's groter mogen maken. Ze hebben een werking waarbij het vooral gaat over het leren leren. We mogen niet verwachten dat de CLB's op dit vlak een meer intensieve rol spelen. Het zou idealer zijn om die in te bedden in de maatschappij, in de lokale werkingen zodat het CLB zijn eigen functie kan behouden.

Els DE WACHTER,
voorzitter

Marijke DILLEN
Mieke VOGELS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AJW	Agentschap Jongerenwelzijn
CAPA	Choice and Partnership Approach
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CBJ	comité voor bijzondere jeugdzorg
ckg	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
For-K	Dienst forensische kinder-en jeugdpsychiatrie
JAC	jongerenadviescentrum
MOF	als misdrijf omschreven feit
mpi	medisch-pedagogisch instituut
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OPZ Geel	Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel
POS	problematische opvoedingssituatie
Triple P	Positive Parenting Program
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

BIJLAGE 1:

Presentatie van de heren Patrick Bedert en Lieven Vandenberghe

Integrale jeugdhulp en de intersectorale toegangspoort

Stand van zaken en perspectief

Commissie Jeugdzorg Vlaams parlement 16-02-2011

Vlaamse overheid

De plattegrond

- Plattegrond voor Integrale Jeugdhulp
 - Uitgetekend in pilootfase 2001-2004
 - Vastgelegd op 7 mei 2004:
decreet betreffende de integrale jeugdhulp (IJH)
(en decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de
integrale jeugdhulp)

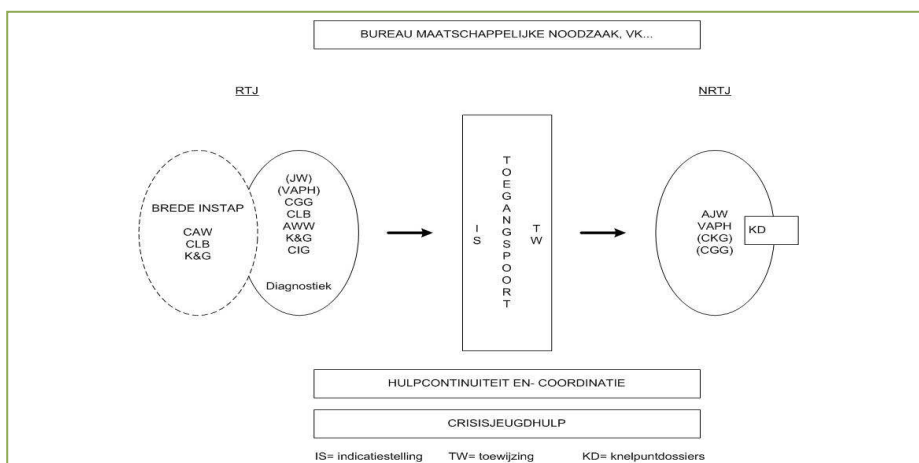
Vlaamse overheid

Het decreet IJH als plattegrond

- Verschillende wegen en richtingen
 - modulering en onderscheid
 - netwerken crisisjeugdhulp en (niet-)rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp
 - intersectorale toegangspoort
 - uniforme registratiemethodiek
 - trajectbegeleiding
 - beleidsafstemming (overlegstructuren en beleidsplanning)
 - (rapport) gerechtelijke jeugdhulp
 - (regionale projecten)
 - (knelpuntdossiers)
 - (jongvolwassenen)
- Brede scope, veel actoren, diverse niveaus / verschil in voortgang en resultaat

Van plattegrond naar centrumplan

Inzoomen op het centrumplan

- De brede instap
- Modulering en onderscheid
- Intersectorale toegangspoort en gemandateerde voorzieningen
- Hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie
- Crisisjeugdhulp
- Knelpuntdossiers
- (Jongvolwassenen)

De brede instap

- Laagdrempelige eerstelijns hulpverlening:
 - onthaal, vraagverheldering, gericht verwijzen (2 stappenmodel), zo nodig kortdurende hulp aanbieden
- ☑ Gemeenschappelijke kwaliteitseisen
- ☑ Analyse van het aanbod: beleidskeuze om aanbod brede instap te versterken door stapsgewijze uitbreiding
- ☑ Regionaal budget voor bekendmaking

Modulering en onderscheid

- Intersectoraal ontwikkelde (type)modules
- Finaliteit: zicht krijgen op en flexibel inzetten aanbod
- Gelaagde relevantie:
 - ☑ Informatief: databank modulering, jeugdhulpwijzer
 - ☑ Conceptueel: CKG (-BJB), CAW, Gemeenschapsinstellingen, pleegzorg
 - ☑ Instrumenteel: onderscheid, indicatiestelling, toewijzing

Intersectorale toegangspoort

- Project dat over een **periode van drie jaar** de ITP implementeert over geheel Vlaanderen
- Project is **niet beperkt** tot de ITP "stricto sensu", maar vat het gehele hulpverleningsproces
- Sterk **procesmatig project**, met nadruk op professionaliteit en effectiviteit
- Project **grijpt sterk in op de huidige regeling** inzake toegang tot het hulpaanbod van het AJW via Comité Bijzondere Jeugdbijstand en Bemiddelingscommissie, en heeft ook vat op het gerechtelijk ingrijpen
- Sterk procesmatige aanpak beoogt toch een **grotere mate van flexibiliteit en snelheid**

Intersectorale toegangspoort

- Het project ITP wordt gerealiseerd via **vijf implementatielijnen** (tijdslijn/kritisch pad)

1. Conceptuele lijn
2. Logistieke lijn
3. Personele lijn
4. Gegevensstroom
5. Communicatielij

Intersectorale toegangspoort

- Conceptuele lijn bevat **10 deelprojecten**

Deelprojecten volgen elkaar op en maken pilootprojecten in 2013 mogelijk

- Realisatie in **permanente betrokkenheid en dialoog** van sectoren, cliënten, experts
- ITP wordt administratief als **autonome entiteit** ingepland in **Agentschap Jongerenwelzijn**
- Operatie migratie personeel met **grote zorgzaamheid**

Gemandateerde voorzieningen

- Start op **1 januari 2014**
- Bureau maatschappelijke noodzaak, VK, ...
- ☑ Goedgekeurd concept - deel van projectplan toegangspoort
- ☑ Nieuw gegeven:
aanspreekpunt en tussenkomende partij met overheidsmandaat:
 - onderzoek
 - consult
 - observerend casemanagement
 - interveniërend casemanagement

Hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie

- Hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie geven vorm aan de functie trajectbegeleiding
- Hulpcontinuïteit verzekeren:
 - ☑ Kwalitatief doorverwijzen
 - ☑ (Zorgen voor) informatie-overdracht (verzorgen)
- Uitdagingen: (elektronisch) dossier – GEWIN-decreet – eHealth

Hulpcontinuïteit en hulpcoördinatie

- Hulpcoördinatie installeren:
 - ☑ Ontwikkeld model 'cliëntoverleg met externe voorzitter'
 - ☑ 75.000 euro op jaarbasis
 - ☑ Maximale betrokkenheid van de cliënt – “niet betrokken” voorzitter
 - ☑ Zorgplan, aanstellen van hulpcoördinator
 - ☑ 2009 en 2010: jaarlijks tussen 100 en 150 keer ingezet
- Uitdagingen: structureel verankeren, knelpuntdossiers, bemiddeling, ...

Crisisjeugdhulp

- **24/24 -7/7** meldpunt voor professionele hulp- en dienstverleners
- Intersectoraal hulpprogramma: **interventie, begeleiding en opvang**
 - ☑ Beschikbaar in heel Vlaanderen en Brussel
 - ☑ 7 netwerken, 10 meldpunten en hulpprogramma's
 - ☑ +/- 30 VTE ingebracht voor meldpunten

Crisisjeugdhulp

- Stijgend aantal aanmeldingen

2008: 1.407 minderjarigen

2009: 2.684 minderjarigen

2010: 2.926 minderjarigen

Crisisjeugdhulp

- Voornaamste aanmelders:

- Politie
- Centra voor leerlingenbegeleiding
- Consulente van Jongerenwelzijn

☒ Tastbare effecten: minder nachten in de cel ...

-> Uitdagingen:

- consolideren
- zicht op vervoltrajecten/effecten

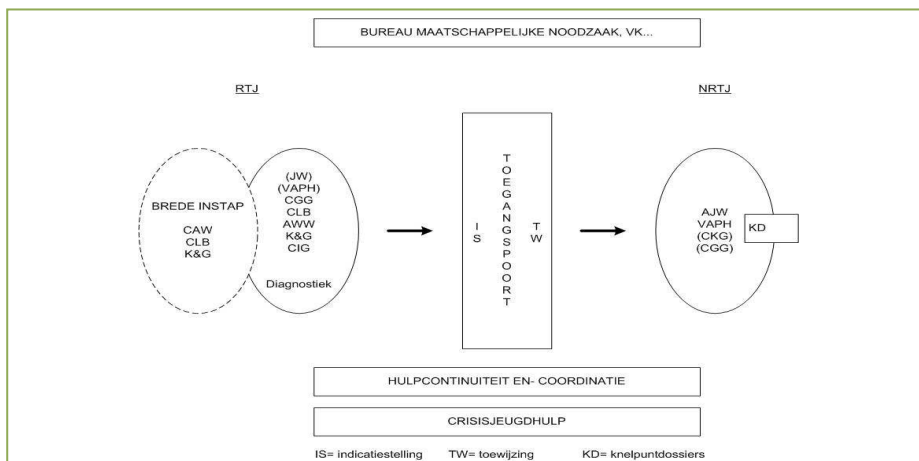
Knelpuntdossiers

- Jongeren voor wie geen gepast intersectoraal hulpaanbod wordt gevonden ...
- Doel: intersectoraal handelingsplan / maatwerk
- ☑ Aanvullend, geïndividualiseerd budget van max. 40.000 euro per jongere (totaal budget voor 50 jongeren)
- ☑ Mogelijke aanmelders: VAPH en Gemeenschapsinstellingen
- ☑ Sinds juni 2009 : 54 erkende dossiers (26 AJ/ 28 VAPH)
- ☑ Resultaten: 29 handelingsplannen en inzet bijkomende middelen

Jongvolwassenen

- (H)erkennen als doelgroep (onderzoek, studiedag, ...)
- Sectorale actieplannen voor gerichte ondersteuning van jongvolwassenen, hun ouders en begeleiders
- Wegwerken belemmeringen regelgeving
- IJH-cliëntoverleg mogelijk gemaakt
- (Crisisopvang) (Vertrouwensfiguur / trajectbegeleiding)

Opnieuw het centrumplan

Perspectief

- (Voort)bouwen op gerealiseerde **fundamenten**
- Focussen op **prioriteiten**: toegangspoort, KD, crisishulp
- Sterker gedeeld **eigenaarschap**: IJH geen 7de sector
- **Vereenvoudigde** structuren en **duidelijke** rollen en mandaten

BIJLAGE 2:

Presentatie van dr. Sarah Van Grieken

Stijgende nood in jeugdzorg

Verklaringen en beleidsvoorstellen
vanuit het veldwerk

Dr. Sarah Van Grieken
Vlaams Parlement, 16 februari 2011

- Als kinderpsychiater
- Werkzaam in outreachteam
Gemeenschapsinstelling Mol
- Werkzaam ambulant en outreachend (0-18 j)
OPZGeel
- Opgeleid aan UA en stage Antwerpen, Gent,
Amsterdam (en India)
- Als **veldwerker- visie van de jongeren**

Stijgende nood in jeugdzorg verklaringen

Media ?!

jeugddelinquentie STABIEL !

versus

- gedrags -en emotionele problemen TOENAME
 - meer COMPLEX
- frequentste reden verwijzing jeugdzorg
- jeugddelinquentie = 11% criminaliteit

Gemeenschapsinstelling populatie outreach:

- Helpt populatie- voornamelijk jongens cfr 80 %
- Demografische kenmerken :
 - 16 – 17 jarigen
 - Helpt autochtonen – een vierde Marokkaanse
 - Een vierde nieuw migranten (Oostblok,...)
 - Alle lagen van sociale klasse, meer lagere sociale klasse
- Klinische kenmerken:
 - Onderliggend psychiatrische problemen: ADHD, pervasieve ontwikkelingsstoornis, impulscontrolestoornis, hechtingsstoornis, PTSD, psychotische stoornis, depressieve stoornis, pathologische rouw, middelenmisbruik
 - Complexe psychiatrische problematiek tgv genetische kwetsbaarheid ontwikkelingsstoornis in combinatie met contextproblematiek: ernstige (vroegkinderlijke) verwaarlozing en mishandeling, KOPP
 - Migrantjongeren met een gebrek aan ontwikkelde gewetensfunctie, waarden en normen vaak in combinatie met traumatisatie
 - (Jongeren die omwille van hun opsluiting symptomen ontwikkelen)

- Casus Rinaldo
- Casus Yannick
- Casus Emir
- Casus Muyo
- Casus Hassan

- Echte namen werden gewijzigd

Verklaringen

- Media: uitzonderlijk vs normaal ?- ‘alles mag en alles kan’ – minder grenzen (internet) – vrijheid meningsuiting- beschikbaarheid middelen
- Maatschappelijke druk en stress ouders en kinderen : minder tijd voor ‘rollen’ en toezicht
- **Verborgen** gezinnen en kinderen: ouders met problemen (psychiatrische /mentale stoornis, justitie, armoede, echtscheiding), afwezigheid kleuterschool, mishandeling en verwaarlozing
- **Gebrek aan langdurige opvolging- ‘life’coaching** van jongeren met risico gedrags- en emotionele problemen (zowel door genetische kwetsbaarheid als kwetsbaarheid omwille van de opvoedingssituatie) (kort= besparend ?)
- **Migratie** : verschillende generaties versus (niet-begeleide) minderjarigen: “total loss? “
- Aanbodgestuurde hulpverlening en overheidsgestuurde hulpverlening- onvoldoende engagement / samenwerking (‘vasthouden ’) van ouders, scholen, instellingen en ook hulpverleners (“doorschuiven van de hete aardappel”) -omwille van complexiteit problematiek
- Beperking door budgettaire toekenning en regelgeving cfr. Outreach, for K
- Wachtlijsten waardoor engagement vermindert (‘ wachten ’) en problematiek kind complexer wordt
- Tendens: eerst diagnose dan pas hulp (en geld) cfr MOF, JRB, GON versus oplossingsgerichte hulpverlening

Stijgende nood in jeugdzorg beleidsvoorstellen

Cfr Prof Deboutte:

- Zorg gericht op kind met gezin als focus
- In directe sociale omgeving
- Respect voor en competenties in diverse culturen

Preventie

- Media
- Opvolgen risico (zwangere)moeders : langere tijd
- Opvoedingsondersteuning en kleuterschool, cfr Triple P
- Know how doorverwijzing eerste lijn- betere samenwerking met tweede en derde: Kind en Gezin, OCMW, RVA, daklozencentra, ... *Buurtwerk ?*
- Langdurige opvolgen risicokleuters: KOPP, psychiatrische stoornis (ADHD, hechtingsstoornis), mentale handicap, mishandeld of verwaarloosd: thuis, op school, in instelling of pleeggezin.... *Elk kind zijn netwerk ?!*
- **MAAR** nieuwe migranten : geen preventie !!

Curatie

- Bestaande zorg : meer ambulant, meer outreaching vanuit elke sector (GGZ, Welzijn en Justitie) cfr outreach Mol, EQUIP
- Bestaande zorg: meer afstemmen, samenwerken, vertrouwen versus risico-inschatting cfr CAPA
- Bestaande zorg: langdurig en vakoverschrijdend , perspectief
- Bestaande zorg: meer aangepast aan migranten cfr Solentra
- Netwerktafels: geïndividualiseerd zorgplan en team met casemanager (cfr 'ieder kind zijn netwerk') cfr Wraparound
- Crisiswerking uitbouwen vanuit elke sector
- Oplossingsgericht versus diagnostiek en dan pas hulp cfr GON, expertises
- Nood aan vakoverschrijdende budgettaire toekenning en regelgeving cfr Outreach, for K
- Vlottere doorstroom jongvolwassenen naar chronische (volwassen) psychiatrie

Dank voor uw aandacht